

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музичного мистецтва

На правах рукопису

ЗАХАРЧУК АЛЬОНА МИКОЛАЇВНА

**ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЕВКА ДУТКІВСЬКОГО В КОНТЕКСТІ
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ**

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр

Науковий керівник:
КОМЕНДА ОЛЬГА ІВАНІВНА,
професор кафедри музичного мистецтва,
доктор мистецтвознавства, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри музичного мистецтва

від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри

доцент, доктор мистецтва Косинець І. І. _____

ЛУЦЬК – 2024

Анотація. Захарчук Альона Миколаївна. Творча діяльність левка дутківського в контексті розвитку української естрадної пісні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Робота на здобуття другого (магістерського) рівня зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво». Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, Луцьк, 2024.

Левко Дутківський – видатний український музикант, композитор, засновник та керівник вокально-інструментального ансамблю «Смерічка», народний артист України, режисер, педагог, один із основоположників української естрадної пісні, велика людина – учитель, музикант, стратег, діяч, творча діяльність якого зовсім не досліджена.

Мета дослідження – розкрити внесок Л. Дутківського в розвиток української естрадної пісні. **Завдання:** описати творчий портрет Л. Дутківського, його творче середовище, погляди і цінності як одного з основоположників української естрадної пісні; проаналізувати вибрані пісенні композиції Л. Дутківського як такі, що заклали фундамент для розвитку української пісенної естради.

У результаті дослідження зібрано та систематизовано відомості щодо сім'ї та родини Л. Дутківського; визначено, що походження Л. Дутківського зумовило палке сповідування ним національних цінностей та українського фольклору; висвітлено, що Л. Дутківський був багатофункціональним діячем – створював пісні, активно працював з музикантами «Смерічки» як педагог – вокаліст та інструменталіст, працював над вокальною та сценічною манерою виступів ВІА; визначено інтонаційні особливості та стильові ознаки пісень Л. Дутківського – на рівні мелодико-ритмічних, тембро-фактурних та поетично-композиційних властивостей; доведено, що ряд пісень Л. Дутківського 1960-1970-х років, написані для ВІА «Смерічка», мають риси стилю фанк, а ряд пісень, написані для ВІА «Жива вода», виразно демонструють ознаки стилю диско; вказано, що «Лебединою піснею» Л. Дутківського стала рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну» –

масштабна оригінальна композиція для академічних солістів, рок-співаків, мішаного й дитячого хорів та симфонічного оркестру.

Ключові слова: Левко Дутківський, ВІА «Смерічка», українська естрадна пісня, ВІА «Жива вода», фанк, диско, рок-н-рол.

Summary. Zakharchuk Alona Mykolaivna. The creative activity of Levka Dutkivskyi in the context of the development of Ukrainian pop song. Qualified scientific work on the rights of manuscript. Work for the second (master's) level in the specialty 025 «Musical Art». Lesya Ukrainka Volyn National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Lutsk, 2024.

Levko Dutkivskyi is an outstanding Ukrainian musician, composer, founder and leader of the vocal-instrumental ensemble “Smerichka”. He is a People’s Artist of Ukraine, director, one of the founders of Ukrainian pop music, a great person – a teacher, musician, strategist, activist, whose creative activity still is completely not investigated.

The goal of the study is to reveal the contribution of L. Dutkivskyi to the development of Ukrainian pop song. **Tasks:** to describe the creative portrait of L. Dutkivskyi, his creative environment, views and values as one of the founders of Ukrainian pop song; to analyze the selected song compositions of L. Dutkivskyi as those that laid the foundation for the development of Ukrainian pop music.

As a result of the research, information on the family of L. Dutkivsky was collected and systematized; it is determined that the origin of L. Dutkivskyi was caused by his ardent belief in national values and Ukrainian folklore; it is highlighted that L. Dutkivskyi was a multi-functional actor – he created songs, actively worked with the musicians of “Smerichka” as a teacher — vocalist and instrumentalist, worked on the vocal and stage manner of VIA’s performances; the intonation and stylistic features of L. Dutkivskyi’s songs are determined – at the level of melodic, rhythmic, timbre-textural and poetic-compositional properties; it has been proven that a number of songs by L. Dutkivskyi from the 1960s and 1970s, written for VIA “Smerichka”, have features of the funk style, and a number of songs, written for VIA “Living Water” clearly show signs of the disco style; it is indicated that L. Dutkivskyi’s “Swan Song” became the rock cantata “Virgin Mary, save Ukraine for us” – a large-scale original composition for academic soloists, rock singers, mixed and children’s choirs, and a symphony orchestra; it

has been proven that the work of L. Dutkivskyi in the Ukrainian stage of the 1960s and 1970s was a kind of breath of fresh air, a bridge from Western culture to Ukrainian, through covers, to “Smerichka”, which developed national culture and national song.

Key words: Levko Dutkivskyi, VIA “Smerichka”, Ukrainian pop song, VIA “Living Water”, funk, disco, rock’n’roll.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЛЕВКО ДУТКІВСЬКИЙ – ОДИН З	
ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ.....	9
1.1. Штрихи до портрету.....	9
1.2. Творче середовище.....	13
1.3. Погляди і цінності.....	20
1.4. Спогади про особистість.....	22
РОЗДІЛ 2. ПІСЕННІ КОМПОЗИЦІЇ ЛЕВКА ДУТКІВСЬКОГО.....	27
2.1. «Сніжинки падають», Бажання», «У Карпатах ходить осінь», «Незрівнянний світ краси», «Ти прийди в синю ніч» (сл. А. Фартушняка).....	27
2.2. «Горянка», «Зачаруй», «День до сонця», «Якщо мине любов» (сл. М. Леонтюка, С. Борисенка, О. Вратарьова, В. Григорака).....	33
2.3. «Якщо любиш – кохай», «Краю мій, край», «Зоряна ніч», «Я побачив гори» (сл. М. Ткача, О. Вратарьова, З. Бичкової).....	38
2.4. Рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну», слова і музика Левка Дутківського.....	41
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність дослідження. Левко Дутківський – видатний український музикант, композитор, засновник та керівник вокально-інструментального ансамблю «Смерічка», народний артист України, режисер, педагог, один із основоположників української естрадної пісні, велика людина – учитель, музикант, стратег, діяч. На його долю випало створити славнозвісний, абсолютно самобутній та унікальний вокально-інструментальний ансамбль «Смерічка». Саме йому вдалося підхопити європейську хвилю біг-біту в далекому 1966 р. та, проживаючи в невеличкому буковинському містечку Вижниця, почати поєднувати його ритми та гармонії з буковинським та гуцульським фольклором [30]. Так сформувався власний, неповторний пісенний стиль Л. Дутківського та керований ним унікальний колектив «Смерічка», на який рівнялися і в якого вчилися. У той час на світі ще не існувало «Весьолых ребят», «Песняров», «Самоцветов», а з всесоюзного телефіру вже звучала українська пісня у виконанні «Смерічки» [35]. Так, практично лише завдяки своєму таланту та музичній інтуїції буковинцю Л. Дутківському вдалося піти шляхами легендарних світових рок-груп. Спеціально для «Смерічки» Л. Дутківський написав понад 20 пісень, серед яких – «Сніжинки падають» (1966), «Бажання» (1967), «У Карпатах ходить осінь» (1968), «Черемоше сивий» (1969), «Скрипка без струн» (1971) та інші [38]. Творча діяльність Л. Дутківського, його оригінальна творча спадщина – досі практично не досліджені. Саме цим зумовлений вибір теми нашої магістерської роботи.

Об’єкт дослідження – творча діяльність Левка Дутківського в контексті розвитку української естрадної пісні.

Предмет дослідження – характерні риси творчої діяльності Л. Дутківського як лідера ВІА «Смерічка», композитора, поета, режисера-постановника, видатного діяча української естради останньої третини ХХ століття.

Мета дослідження – розкрити внесок Л. Дутківського в розвиток української естрадної пісні.

Завдання дослідження:

- 1) описати творчий портрет Л. Дутківського, його творче середовище, погляди і цінності як одного з основоположників української естрадної пісні;
- 2) проаналізувати вибрані пісенні композиції Л. Дутківського як такі, що заклали фундамент для розвитку української пісенної естради.

Методи дослідження: відбір і систематизація матеріалу, інтонаційний слуховий аналіз, порівняння, узагальнення.

Елементи наукової новизни одержаних результатів:

- зібрано та систематизовано відомості з відкритих джерел щодо сім'ї та родини Л. Дутківського, років його навчання та різних періодів творчої діяльності;
- визначено, що походження Л. Дутківського зумовило палке сповідування ним національних цінностей, його любов та пошану до українського фольклору та яскраво національний характер усієї його творчої діяльності;
- зазначено, що саме завдяки невичерпній творчій енергії та любові до української пісні Л. Дутківському вдалося створити в провінційному буковинському містечку Вижниці в середині 1960-х знамениту «Смерічку» – український аналог заборонених тоді в СРСР гуртів «Beatles», «Rolling Stones», який тісно співпрацював з В. Івасюком, та в якому Левко Дутківський виховав таких видатних артистів української естради як В. Зінкевич, Н. Яремчук, П. Дворський та ін.;
- висвітлено, що Л. Дутківський був багатофункціональним діячем – створював пісні, активно працював з музикантами «Смерічки» як педагог – вокаліст та інструменталіст, працював над вокальною та сценічною манерою виступів ВІА та досягнув на цьому шляху видатних успіхів;

- у творчій спадщині Л. Дутківського – близько сотні пісень, які увійшли до золотого фонду української пісенної естради, і з виконанням яких пов'язано формування видатних українських естрадних співаків того періоду;
- обгрунтовано важливу роль, яку в творчій діяльності Л. Дутківського, зокрема у формуванні стилю та образу «Смерічки», відіграли написані ним пісні;
- визначено інтонаційні особливості та стильові ознаки пісень Л. Дутківського – на рівні мелодико-ритмічних, тембро-фактурних та поетично-композиційних властивостей;
- доведено, що ряд пісень Л. Дутківського 1960-1970-х років, написані для ВІА «Смерічка», мають риси стилю фанк, для якого властиві використання синкоп, ритмічних акцентів, багатократне повторення коротких мелодико-ритмічних зворотів;
- доведено, що ряд пісень Л. Дутківського 1980-х років, написані для ВІА «Жива вода», виразно демонструють ознаки стилю диско, вони простіші мелодично, гармонічно, одноманітніші ритмічно, ніж його пісні попереднього десятиліття;
- вказано, що «Лебединою піснею» Л. Дутківського стала рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну» – масштабна оригінальна композиція для академічних солістів, рок-співаків, мішаного й дитячого хорів та симфонічного оркестру, написана в стилі урочистих гімнів, що засвідчила високу майстерність Л. Дутківського як автора тексту, музики і режисера-постановника;
- доведено, що творчість Л. Дутківського в українській естраді 1960-1970-х років була своєрідним ковтком свіжого повітря, містком з західної культури – в українську, через кавери – до «Смерічки», яка розвивала національну культуру і національну пісню.

Практичне значення одержаних результатів. Результати магістерської роботи можуть бути використані у вузівських курсах основ історичного і

теоретичного музикознавства, сучасної музичної культури, теорії та історії музичних стилів, методики викладання фахових дисциплін.

Апробація результатів та публікації. За матеріалами магістерської роботи взято участь у роботі Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (31.08.2024, м. Переяслав) та опубліковано статтю: Захарчук А. «Сніжинки падають» та «Бажання» Левка Дутківського. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: збірник наукових праць.* Вип. 108. 2024. С. 58-60 [32].

РОЗДІЛ 1

ЛЕВКО ДУТКІВСЬКИЙ – ОДИН З ОСНОВОПОЛОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ

1.1. Штрихи до портрету

Левко Дутківський (за паспортом – Лев Тарасович Дутковський) народився 9 квітня 1843 року в с. Кути Косівського району на Станиславівщині (теперішня Івано-Франківська область) у звичайній родині. Його батько працював на посаді секретаря Старокутської сільської ради, а мама продавала морозиво [72].

Рис.1 Лев Дутківський

Левко Дутківський відомий, передусім, як засновник і керівник вокально-інструментального ансамблю «Смерічка», що є одним із символів української культури і видатним явищем в українському естрадному виконавстві 1960-1970-х років [1].

У 1963 р. майбутня знаменитість закінчив навчання в Мукачівському педагогічному училищі, де отримав кваліфікацію вчителя музики і співів. Вищу освіту здобув у 1977-му році в Київському інституті культури, де вивчав режисуру масових видовищ (викл. А. Дядюра) [29 ; 30].

У м. Вижниця у 1966 р. при місцевому Будинку культури Левко Дутківський створив вокально-інструментальний ансамбль «Смерічка», яка стала одним з перших колективів такого плану на теренах колишньої радянської імперії [2].

Рис.2 ВІА «Смерічка»

Левко Дутківський пригадував: «Я приїхав в Вижницю і там створив ансамбль «Смерічку». Хлопці вперше взяли в руки електрогітари і в стилі біг-біт почали грати танці. Молодь була в захопленні. Ми співали пісні з репертуару «Beatles», «Rolling Stones», інших західних груп, англійською мовою. Та одного разу я вирішив написати пісню українською і написав «Сніжинки падають». Це був Новий 1966-1967 Рік. Ця пісня дуже

сподобалась тоді молодим інницьких. І з того часу я так і назвав колектив «Смерічка» [66].

Л. Дутківський пригадував про той новорічний вечір: «Ми грали до 8-ї ранку. А після того Галина Левіна, директор Будинку культури <...> каже мені, що, мовляв, нам треба виступати на сцені, а не лише танці грати. Ось, додає вона, зараз буде фестиваль, присвячений 50-річчю Жовтневої революції, у Вижниці й у Чернівцях, і вам треба там виступити, та колективу потрібна назва. «Ялинка», – подумав я, глянувши на ялинку на сцені і на ялинку у залі. «А літом?» – одразу думка, літом же слово ялинка не таке актуальне, як взимку. А у моїй новій пісні були слова: «І смерічки осяйні». І я сказав: «Смерічка» [69].

Діяльність ВІА «Смерічка» під керівництвом Л. Дутковського стала золотим віком для колективу. До складу ВІА входили: Лідія Шевченко (перша солістка), вокалісти жіночого ансамблю – Раїса Хотимська, Марія Наголюк, Стелла Фрунзе, Ніна Цопа, Алла Ольшанська, Неля Чабанова, Зоя Маслова, Одарка Джурумія, Галина Мокрецова (бек-вокал) [6]; музиканти біг-біт-групи: Олексій Гончарук (вокал, ритм-гітара), Олександр Шкляр (соло-гітара, саксофон), Юрій Шорін (барабани), Віктор Музичко (бас-гітара, вокал), Валерій Бурмич і Леонід Сіренко (духові інструменти), Левко Дутковський (клавіші, вокал) [7]. Також з 1970 р. у «Смерічці» брали участь Октавіан Бендас (соло-гітара), Олександр Мараков (ритм-гітара, вокал), Олег Федотов (бас-гітара), Олександр Мазан (ударні), Валерій Бурмич, Олесь Курик, Олександр Бродовінський, Василь Гнатюк (духові інструменти) [5 ; 45]. З 1968 р. – солісти-вокалісти Марічка Ісак, Володимир Матвієвський, Віталій Середа, Володимир Михайлюк, Василь Зінкевич, з листопада 1969 р. – Назарій Яремчук (через 13 років, у 1982 р., він очолить колектив замість Дутківського) [34], з 1972 р. – Мирослава Єжеленко, з 1973 р. – Людмила Артеменко та Анастасія Лазарук [42].

Крім електрогітар, які Л. Дутківський змайстрував самотужки, в «Смерічці» грали на саксофонах, а сам Левко грав на фортепіано.

Виконували пісні Луї Армстронга, Адріано Челентано та інших. На танці до Вижницького будинку культури приїздила молодь з усієї округи. Зокрема, о 23:00 прибував поїзд з Чернівців, молоді люди танцювали до 02:00, а тоді тим самим поїздом повертались додому [71].

Як згадував Л. Дутківський, він створював колектив «винятково для виступів на танцях й абсолютно не думав про сцену» [69], проте зовсім швидко стало зрозуміло, що потрібно виступати з концертами, що «Смерічка» варта більшого [67].

Репетиції проводили у Вижницькому будинку культури. (Зараз тут Музей ВІА «Смерічка»). Зі слів Мирослави Єжеленко, солістки «Смерічки» початку 1970-х, на репетиції потрібно було приходити вчасно, без запізнь, не допускалося ніяких спиртних напоїв та будь-яких «амурних» історій всередині колективу [66].

Левко Дутківський сам створював пісенні й танцювальні композиції, вчив артистів грати та співати. Костюми для «Смерічки» створила дружина Левка Алла Дутковська, професійний художник-модельєр, наприклад, зелені жилетки-кептарі й штани-кльош для хлопців та зелені мінісукні з вишитими бісером смереками для дівчат [71].

«Смерічку», виходячи з її репертуару та стилю, вважали «західним» гуртом. Коли ВІА виступав на фестивалі, присвяченому 50-річчю Жовтневої революції в Чернівцях (1967 рік), то місцеві комсомольці почали обзивати хлопців «буржуазними бандитами» [3]. Л. Дутківський переживав щодо ідеологічних переслідувань ВІА. Однак вийшло так, що коли він попросив у Міністерства культури УРСР електрогітари (а в колективі спочатку були лише саморобні інструменти), то ці гітари прислали з москви, що й фактично врятувало «Смерічку» [71].

Щодо виступу на фестивалі Л. Дутківський пригадував таке: «Ми закінчили перший номер, і на сцені раптово погасло світло – нам вимкнули електроенергію. Дивлюся: пішла завіса... До нас зразу підходять

представники комсомолу: «Та ви сякі-такі буржуазні бандити, ми вам ці брюки порвемо, вас всіх пострижемо». І це мав бути кінець нашої кар'єри... Але зранку думаю: як це не буде «Смерічки»? Але нам треба фірмові гітари. І я пишу листа міністру культури СРСР Катерині Фурцевій. І нам прийшли гітари з Москви. І це нас врятувало, Бог нас врятував. Могли нас розігнати, як “інницьких хуліганів”, але тут – гітари з Москви, і місцеві партійні боси трохи розгубилися через це» [69].

Саме для «Смерічки» Левко Дутківський створив ряд пісень, серед яких – «Сніжинки падають» (1966), «Бажання» (1967), «У Карпатах ходить осінь» (1968), «Черемоше сивий» (1969), «Скрипка без струн» (1971) та інші. Ці твори були написані в манері популярного тоді на заході рок-н-ролу, але з виразним національним обличчям [65].

Левко Дутківський був не тільки автором ідеї, створював пісні, він активно працював з музикантами «Смерічки» як педагог – вокаліст та інструменталіст, працював над вокальною та сценічною манерою виступів ВІА та досягнув на цьому шляху видатних успіхів [8 ; 29].

1.2. Творче середовище

Про свою першу зустріч з Н. Яремчуком Левко Дутківський пригадував наступне: «Осінь 1969 року. Я проводив на сцені Вишницького районного будинку культури репетицію. Як завжди, сидів за піаніно, а навпроти мене стояли дівчата і співали щойно вивчену пісню. Раптом з'явився Василь Зінкевич з юнаком, який навчався на військових курсах водіїв при Будинку культури. Узагалі, стороннім бути присутніми на репетиціях «Смерічки» не дозволяв, але для хлопців-курсантів, які мали йти в армію, робив виняток, тож під час перерв між заняттями вони тихенько сиділи у залі. Серед них був і юний Яремчук. Василь попросив, щоб я послухав Назара. До цього він трохи співав у шкільному хорі. Голос його мені сподобався, але у нього, звісно, не було ще досвіду вокального співу» [5].

Рис.3 Назарій Яремчук

До ніші, яку відкрив в українській естраді того часу Л. Дутківський, невдовзі долучився Володимир Івасюк, на той час студент Чернівецького медичного інституту. Свої перші пісні В. Івасюк приніс Л. Дутківському, які завдяки оригінальному виконання ВІА «Смерічка» набули світової популярності [29].

Про знайомство з Володимиром Івасюком Левко Дутківський пригадував таке: «У 1968 році, навесні, ми виступали на Чернівецькому телебаченні у телепередачі “Камертон доброго настрою” (з виходом на київське ТБ). Мені кажуть: там на прохідній тебе чекає хлопець. Це був Володя. Ми тоді ще були незнайомі. Він прийшов попросити у мене пісню “Бажання” для виконання з ансамблем “Карпати”, де він співав. А за деякий час він каже, що, мовляв, я написав пісню у такому ж стилі, як для вашого колективу – “Мила моя” (більше відому як “Я піду в далекі гори”). Ми взяли її у репертуар. Потім Володя написав для нас “Відлуння твоїх кроків”, “Червону руту”, “Водограй” і так далі...» [69].

Рис.4 Володимир Івасюк та Левко Дутківський

Левко Дутківський розповідав: «Ми допомагали Володі аранжувати пісні, він виконував їх разом з нами на танцювальних вечорах у районному Будинку культури. У серпні 1970 року під час нашого концерту в Чернівцях у Будинку культури медичного інституту він награв мені на піаніно дві свої нові пісні – «Водограй» і «Червона рута». Уже при першому прослуховуванні пісні вразили своєю незвичною, яскравою мелодійністю. Ми включили їх у свій репертуар і порадили Володі показати їх у музичній редакції обласного телебачення» [59]. Найбільшу ж популярність «Смерічка» отримала, коли до ансамблю приєдналися усі троє – Василь Зінкевич, Назарій Яремчук та Володимир Івасюк [71]. З 1973-го року Л. Дутківський разом із «Смерічкою» працюють в Чернівецькій філармонії та дуже активно гастролують теренами колишнього радянського союзу.

Павло Дворський почав співати у пізнішому складі «Смерічки». Він познайомився з Л. Дутківським, коли той працював на студії Чернівецького телебачення. Коли Левко почув, як співає Павло Дворський, то запросив його

приєднатися до ВІА [71]. П. Дворський пригадує: «Є що згадати в цій студії. Ми записали народні пісні, а Левко каже: “Отут ви почуєте, як ви записали”... Тут був багатоканальний пульт. Левко включав звук і по динаміках було чути, як ми записали. (Ми в три голоси співали). Левко сказав: “Оце ваш початок. Якщо будете гарно працювати, отримаєте запрошення в ансамбль «Смерічку»”. І так сталося, що в 1976 році мене запросили в ансамбль «Смерічка», де я проспівав 18 років. Ми себе гарно зарекомендували, і потім вже нас запросили в Лаос, Індію, інші країни, ну а пізніше, в 1990-ті — ми поїхали до США, Канади. Це було чудово. Повні зали, переповнені театри, площі, де ми виступали. Приходили сотні людей, щоб взяти автограф, купити касету, обняти, подякувати за пісні» [66].

Рис.5 Павло Дворський

Павло Дворський пригадує: «Дуже нас гарно зустрічали з концертами і в Торонто, і в Монреалі, і в Тендер-Бейї, Монтоні, Ванкувері.... На концертах були повні зали. Тепер, через тридцять п'ять років, я відчуваю оті зали, коли на концерті ми іноді по три рази співали “Смерекову хату”, “Червону руту”, “Водограй”. Люди аплодували, поки ми знов не починали співати. А грали цілим оркестром, так що не треба було ніяких фонограм. Найдалі, де ми були, це у Ванкувері, на заході Канади. Звичайно, ще коли був Радянський Союз, то ми їздили у Владивосток, Хабаровськ і виступали там перед нашими українцями (з Івано-Франківської області, з Чернівецької, зі Львівської), перед тими, які приходили на концерт, і які жили там, у Владивостоці. Потім нас запросили на острів у Японське море, і ми й там співали, під гітару» [68].

Під керівництвом Л. Дутківського «Смерічка» з піснями В. Івасюка «Червона рута», «Водограй» стала лауреатом телеконкурсів «Пісня-71», «Пісня-72» та інших. Павло Дворський ділиться спогадами: «Ми співали пісні Володимира Івасюка, Левка Дутківського, я – свої власні. Піком того була пісня «Червона рута», яка прозвучала на весь радянський союз, її заспівали різними мовами, і всі зрозуміли, що не тільки російська, а й українська мова звучить, популяризується, але то вже був знак, що можуть її і забороняти. У колективі було багато пісень з москви. Нас заставляли, щоб ми робили програму наполовину російську, наполовину українську. Ми, звичайно, погоджувалися, але, виходячи на концерти, все одно співали українську програму» [66].

У 1975 р. Естонське телебачення зняло програму «Співає «Смерічка» під керуванням Левка Дутковського». Знімали на Буковині та Івано-Франківщині. Естонці спеціально зняли пофарбовані у жовто-сині кольори хати у селах на Франківщині. У кінці вони запустили пісню «Горянка», й опісля йшов такий текст: “В этом краю живет народ, отцы и деды которого боролись за свободу, и никакой завоеватель не поставил их на колени, они сохранили свой язык” [9]. У фільмі також було показано мистецтво народних

умільців Буковини та Гуцульщини. Після зйомок цього фільму почались цькування «Смерічки». Л. Дутківський пригадує: «Нас постійно критикували на партзборах, хоча ми не були членами партії, створювали для нас певні творчі “умови”... Довелося покинути філармонію і “Смерічку”. Першим пішов Василь Зінкевич і почав працювати в ансамблі “Світязь” у Луцьку. Назарій пішов працювати в Чернівецький університет, а я став звукорежисером на Чернівецькому телебаченні» [69].

Щодо розподу зіркового складу колективу Л. Дутковський розповідав таке: «Нас трьох розбили, чесно кажучи, бо комусь це дуже заважало. Занадто український колектив... У 1974 році, коли Брежнєв дав квіти “Смерічці” і потиснув руку Дутковському, нас, можна сказати, боялися, нам заздрили. Ми співали все українською, пару пісень російською й англійською. Але був ідеологічний відділ при обкомі партії, вони все знали, як робити. Припустимо, після концерту Назарію дали 10 букетів квітів, Зінкевичу – 5, другий раз – навпаки. Такі дрібниці ті ідеологи підмічали і ними травили. Ніхто не сподівався, що “Смерічка” так вирветься “на Союз”» [69]. Зроблено було все, щоб «Смерічка» розпалась [13].

У 1979 р. на вимогу Чернівецької філармонії Л. Дутківський створив другий склад ВІА «Смерічка», без В. Зінкевича, але з Н. Яремчуком та П. Дворським [34]. Є думка, що відновлення «Смерічки» було інспіровано вбивством В. Івасюка [68].

П. Дворський пригадує: «Мені передзвонили і сказали, що тебе чекають з гітарою в філармонії. Я взяв свою гітару. Я тоді мав недорогу, але гарну гітару, яка використовувалася на концертах в музичному училищі, і прийшов туди. Мене чекав адміністратор філармонії і запросив на сцену. Я спочатку заспівав народні пісні, а потім мене попросили, щоб я заспівав декілька пісень з репертуару “Смерічки”, і я виконав пісні “У Карпатах ходить осінь”, “Пісня ходить поміж нас” і “Червону руту”. Пройшло декілька хвилин, вони (з Левом Тарасовичем) підійшли до мене на сцену і кажуть: “Ти зараховуєшся солістом-вокалістом ансамблю “Смерічка”, будеш співати

разом з Назарієм. І з тих пір, з 1979 року, з вересня місяця я працював тут» [68].

Павло Дворський так описує перші місяці роботи ВІА в новому складі: «Так сталося, що після перших днів роботи в ансамблі “Смерічка”, першим, хто подав мені руку творчої дружби, був Назарій. Я був музично грамотним, але в мене не було досвіду вести себе на сцені, в естрадному колективі. Я більше все ж, співав в училищі академічні, народні пісні, був статичним на сцені, а тут треба було рухатися, треба було вести себе зовсім по-інакшому. Тому Назарій підтримував мене, показував. Я, в свою чергу, займався з ним вивченням нотної грамоти, акордів, техніки гри на гітарі. Було тоді багато гарних мрій і добрих порад» [68].

«Однак настав час писати нові пісні», – пригадує Павло Дворський: «А я кажу: – Назарію, тож в колективі є такі прекрасні пісні, як “Червона рута”, “Водограй”, “У Карпатах ходить осінь”, “Пісня ходить поміж нас”, справжні хіти. А він відповідає: – Ці пісні вже люди знають, їх вже співають, а треба нові, такі, щоб заспівала вся Україна». І продовжує: «Він познайомив мене з поетом Володимиром Кудрявцевим. Володимир Кудрявцев писав не тільки вірші. Він вмів дуже добре писати слова на готову музику. Йому було все одно: чи писати спочатку музику, а потім слова, чи навпаки. Сталося так, що я скоріше написав мелодію майбутньої пісні і наспівав йому по телефону. Через два тижні я одержав лист в Чернівцях від Володимира Кудрявцева, де було написано: – Павле, я вірю, що наші “Стожари” заспіває вся Україна. Сталося так, що його слова стали пророчими. Першим виконавцем цієї пісні був Назарій Яремчук. Сорок п’ять років пролетіло з тих пір, коли була написана ця пісня» [68].

Артист стверджує: «Переслідування явного не було, але ми відчували, що влада хотіла б, щоб наш колектив був таким другорядним, як “Весьолие ребята”, “Сіняя птіца”, “Пламя”, щоб у нас був російськомовний репертуар. Але ми хотіли співати свої пісні, про свій край, про свої почуття, використовуючи народну музику в основі наших пісень. Скільки чудових

гуцульських народних пісень ми слухали в селах на Путильщині, в горах, на Вижничині, там, де зародився ансамбль “Смерічка”. Тому і народилися такі пісні Володимира Івасюка, наприклад, як “Дві скрипки”, пісні Левка Тарасовича “У Карпатах ходить осінь” і “Жива вода”. Вони створені на основі реального фольклору, наших народних пісень. Але разом з тим в них використані сучасні інструменти, сучасні ритми, гармонії, і тому ці пісні стали всенародними. То був золотий час» [68].

Після того, як Л. Дутківський вимушено покинув «Смерічку» він зацікавився чернівецьким гуртом «Жива вода», у якому співали Лілія Сандулеса та Іво Бобул [26]. У 1983 р. «Мелодія» випустила платівку-мінйон з чотирма піснями Л. Дутківського – «Зоряна ніч», «Якщо любиш, кохай», «Я побачив гори», «Краю мій, край», де Іво Бобул був єдиним солістом. Тож злетом своєї популярності Іво Бобул завдячує Л. Дутківському [34].

«Смерічка» проіснувала майже тридцять років. Учасники переживали моменти неймовірної популярності та цькування радянською владою. Втім, «Смерічка» припинила свою діяльність не через це [54].

«Смерічка» припинила існування, коли внаслідок невиліковної хвороби у 1995 р. помер Назарій Яремчук. П. Дворському запропонували очолити колектив. Він на це не погодився. П. Дворський каже: «В кожному колективі є лідер, та людина, той митець, з яким пов’язаний колектив, його ім’я, його успіхи. Вважалося, що вже без Назарія люди не зрозуміють це. Може ВІА називатися “Смерічка”, але того духу смеречанського вже не буде» [68].

1.3. Погляди і цінності

У творчій спадщині Л. Дутківського – близько сотні пісень, які увійшли до золотого фонду української пісенної естради, і з виконанням яких пов’язано формування видатних українських естрадних співаків того періоду. Зокрема, це пісні «А матіюли цвіт» (сл. М. Бучко, В. Кудрявцев), «Бажання»

(сл. А. Фартушняк), «Вікна» (сл. А. Драгомирецький), «Горянка» (сл. М. Леонтьюк, С. Борисенко), «День до сонця» (сл. О. Вратарьов), «Єдина» (сл. В. Кудрявцев), «Жива вода» (сл. А. Драгомирецький), «Зачаруй» (сл. О. Вратарьов), «Зоряна ніч» (сл. М. Ткач), «Конвалії» (сл. Б. Грицьків), «Краю мій, край» (сл. О. Вратарьов), «Ми йдемо далі» (сл. О. Жуков), «Незрівнянний світ краси» (сл. А. Фартушняк), «Посміхнися ти» (сл. А. Драгомирецький), «Скрипка без струн» (сл. А. Драгомирецький), «Сніжинки падають» (сл. А. Фартушняк), «Ти прийди в синю ніч» (сл. А. Фартушняк), «У Карпатах ходить осінь» (сл. А. Фартушняк), «Черешневий гай» (сл. Б. Стельмах), «Чому, скажи, чому» (сл. М. Бакай), «Якщо любиш, кохай» [27 ; 42].

Своїми піснями Л. Дутківський дав путівку у життя Назарію Яремчуку, Василю Зінкевичу, Софії Ротару, Іво Бобулу, Павлу Дворському та іншим. Ці композиції свого часу були неодноразово тиражовані на студіях «Мелодія», «Євшан», використані для озвучення телефільмів [29]. Ось як про це згадує поет Михайло Ткач: «Я колись зазнайомився з дуже цікавою у нашому мистецькому житті людиною, фундатором знаменитої “Смерічки”. Ви пам’ятаєте, як цей колектив з «Вижниці» прозвучав на весь колишній радянський союз в програмі «Алло, ми шукаємо таланти!». І відтоді, власне кажучи, понесли свою пісню в життя і Василь Зінкевич, і мій друг великий Назарій Яремчук, і Софія Ротару» [41].

Лев Дутківський зазначав: «Фольклор – це невичерпне джерело для митця. На ньому ми вчимося. Народна мелодія відшліфована роками, людською мудрістю, досвідом. І до народної пісні слід ставитись як до найдорожчого скарбу. Фольклор треба використовувати дуже вимогливо і уважно» [40 ; 41].

Л. Дутківський – лауреат фестивалів «Пісенний вернісаж» (1988, 1997, 1998 р.), з піснями «Жива вода», «Черешневий гай», «Будьмо! Гей!», «Скрипка без струн», «Золоте джерело кохання». Його пісня «Якщо любиш – кохай» стала переможцем фестивалю «Шлягери ХХ століття». У 1997 р. Л.

Дутківський був нагороджений Гран-прі Президента України за створену ним рок-кантату «Діва Марія» [51].

Л. Дутківський вів активну громадську діяльність. У 1996-му році заснував Всеукраїнський фестиваль естрадної пісні ім. Н. Яремчука у м. Вижниця. Неодноразово очолював журі престижних пісенних фестивалів [4]. Був керівником Благодійного фонду імені Назарія Яремчука. Л. Дутківський говорив: «Ми бачимо, що наш фестиваль, наші лауреати знаходять свій шлях, його важко знайти, але десь вже бачаться його елементи. Коли я почав «Смерічку», років тридцять тому, то був інший час, але теж: ми шукали, щоб було своє, оригінальне. Хотіли, щоб це що ми робимо, була Україна, і щоб це було сучасне. Так і з цими лауреатами, з цими дітьми. Мені дуже приємно з ними працювати, тому що вони дуже скромні, виховані люди. А вся музика – це ж емоції. Вони все це роблять щиро, від душі. Тому хочеться, щоб їх почули в Україні» [41].

Останнє своє інтерв'ю Л. Дутківський дав репортерці видання «Молодий буковинець» напередодні свого 80-тиріччя. Він зізнався, що мріє створити пісню, а можливо навіть організувати великий концерт, однак визнав, що це буде вже після Перемоги [53].

Народний артист України Л. Дутківський пішов у засвіти 16 травня 2023 року у віці 80-ти років. Попрощатися із засновником української естрадної пісні прийшли Павло Дворський, Мирослава Єжеленко, Оксана Івасюк, Марія Яремчук та багато інших. Похований Л. Дутківський на Алеї слави Чернівецького цвинтаря [60].

1.4. Спогади про особистість

Назарій Яремчук пригадував: «Своїм наставником та “батьком” вважаю Левка Дутковського, який запросив мене в ансамбль, дав шлях у велике мистецтво...». Володимир Івасюк казав: «Ми назавжди друзі. “Смерічку” хіба забудеш...» [59]. «Він любить народну пісню, він прекрасно її знає і

вводить в ансамбль всі кращі звороти мелодійних гармоній, які характерні для нашої народної пісні. У своїх піснях ми прагнемо оспівати красу нашого рідного краю, красу його чудових людей, чистоту і щирість почуттів наших ровесників» [41].

Микола Мозговий: «Левко для мене – це дуже дорога людина. Я з ним зустрівся на самому початку моєї творчої діяльності. В ті часи він вже був маститим композитором, відомим, популярним. В нього було дуже багато пісень, відомих навіть за межами нашої країни. Він композитор – дуже колоритний. Всі його пісні – це точно пісні про Буковину. Навіть якщо там і нема таких слів, але їхня адреса – це пісні Буковини. Його доробок всім відомий. Я вважаю, що він – один з ведучих майстрів в цьому напрямку» [41].

Марія Ісак, одна зі співачок ансамблю, згадувала: «Успіху “Смерічка” сягнула завдяки засновникові Л. Дутковському, надзвичайно енергійній, наполегливій людині, до безтями закоханій у свою справу. Це він навчив співати Назарія, мене, Василя, всіх “смеречан”» [41]. Співачка розповідає: «Левко Дутківський був фанатом своєї справи. Це була велика людина! Він днював і ночував там (у Будинку культури). Не хочу применшити вартості інших сучасних музикантів, але, переконана, що не знайдете жодного, хто б так хотів займатися з людьми, які не знали нотної грамоти, як це робив Дутківський. Половина дівчат співала “на слух”, половина музикантів не знали нотної грамоти! А Левко сидів з кожним з них до глибокої ночі і навчав їх. Пригадую, приходила його дружина – Алла Дутківська, яку він обожнював, скаржилася, що практично не бачить свого чоловіка» [73].

Мирослава Єжеленко, солістка «Смерічки» початку 1970-х, говорить: «Мені здається, що він не пошанований так, як мало би бути. Його два хлопці-співачи – і Назарій Яремчук, і Василь Зінкевич – Герої, весь час про них пишуть, згадують, і хотілося б, щоб про Левка писали так само, бо якби не Левко, якби він не створив в свій час колектив, хто би знав про Вижницю»

[66]. Пісні Л. Дутковського – «наш скарб, неоцінений, бо фактично Левко Дутковський і створив естрадну пісню» [41].

Мирослава Єжеленко пригадує: «Трішечки інакше це виглядало. Фортепіано стояло в тому кутку. Там був стіл Левка Дутковського і телефон (він був завжди на зв'язку). Ми стояли перед ним, руки поклавши на фортепіано, розспівувалися годину, а то й півтори, потім працювали на сцені, з оркестром, записували себе, слухали, що не так, підкоректовували» [41].

Співачка говорить «Я побачила “Смерічку” у перший день Нового Року, коли транслювали “Пісню року” – 1971. Я тоді готувалася до екзамену і раптом чую: дикторка оголошує “Ансамбль Смерічка. Вижницький районний будинок культури, Чернівецька область, Україна. Боже!!! Мої земляки!!! Я кажу: – Дівчата, тихіше! – А що таке? – Мої земляки співають, тихо... Коли вони заспівали “Червону руту”, в мене сльози градом потекли. Знаєте, як то на чужині почути рідне слово. Я ще тоді навіть не уявляла, що рівно через рік я буду на тій самій сцені співати з Назарієм “Водограй”. Це може бути тільки у казці так. Чарівна паличка, раз і є... Аплодували нам так довго, що ми уже пішли зі сцени, а оплески не вщухали, і хлопці не знали: чи знову брати до рук гітари і грати ще раз, чи що робити. Ми вийшли геть розгублені на сцену. Вийшли, поклонилися і пішли, тому що відповідно до сценарію не було такого номеру, який би виконувався двічі» [41].

Мирослава Єжеленко стверджує: «Спочатку цей вокально-інструментальний ансамбль Дутківський зробив для того, щоб в будинку культури організувати вечори танців для молоді. Зробили самопальні гітари, навчилися грати на них, і всі від цього отримували задоволення. Тоді були заборонені танці шейк, чарльстон.... Це все називалося буржуазною ідеологією. І не дай Боже, щоб це можна було серед молоді поширювати. Тоді дуже важко було знайти пластинки зарубіжних виконавців. Але Дутківському вдавалося дещо чути по радіо. І деякі мотиви тих п'єс він старався запам'ятати, щоб в «Смерічці» зробити щось подібне.... Шум був

страшений, але через цей шум можна було почути «Бітлів», «Роллінг Стоунз» і т. ін.» [25 ; 41].

«Я пам'ятаю, що ми об'їздили десь близько 25-ти міст Америки і 25-ти міст Канади, а потім вже були повторні гастролі за Незалежності, в 1993 році, в 1994 році, коли ми проїхали від Монреалю до Ванкувера в Канаді, і в Америці – від Нью-Йорку до Сан-Франциско і Сакременто, по 45 концертів за гастролі. Ми приїжджали додому втомлені, але щасливі, що українська пісня звучить на американському континенті» [41].

Як згадував Олександр Бродовинський, «Смерічка» – «це подвиг Левка. Я хочу віддати величезну данину поваги, – казав він, – за той колосальний труд, який Левко вклав у нас. Так треба було вміти переконати й захопити людей! Творити своє – збивки барабанні, ходи басові, вставочки духової групи – це неймовірно! Репетиції до 3-4 години ранку. Ми жили тільки музикою, співом»... Лідія Шевченко мала всі шанси вступити до консерваторії, але не уявляла собі, як буде жити в іншому місті, де немає «Смерічки». Зоя Маслова взагалі зірвала вступні екзамени в медичний інститут і поїхала в Яремчу, де відбувалися зйомки фільму «Червона рута». Коли ж ансамбль із Вижниці виступив на сцені Останкіна в телефестивалі «Пісня року», один із керівників філармонії чи то Новосибірська чи Іркутська запропонував усім колективом йти до них на роботу» [52].

Л. Дутківському пропонували переїхати до Києва та працювати там, однак він завжди залишався працювати на Буковині. Василь Данилюк, народний артист України говорить: «Я бачив, збоку спостерігав, як Левка поважали наші столичні митці, такі як Олександр Злотник, Юрій Рибчинський, Микола Мозговий, як вони з повагою ставилися до Левка, який жив у Чернівцях, я знаю, що багато пропозицій поступало йому з інших філармоній, зі столиці, щоб він там працював, ділився своєю творчістю, своїми піснями, але він був буковинцем, і до кінця своїх днів прожив тут» [66].

Левко Дутківський записав 14 платівок на фірмі звукозапису «Мелодія» (1970-1991). Його пісні звучать у телефільмах «Червона рута» (1971, «Укртелефільм»), «Співає “Смерічка”» (1975, «Таллінфільм») [11] та ін. [36].

Л. Дутківський збирався написати мемуари про «Смерічку» та українську естраду 1970-х, однак не встиг. В одному із останніх інтерв'ю він із сумом говорив: «Хотілося би, щоби ці діти, крім, «Червоної рути» (їх не вчать нашої музичної історії вчителі співів, і це не вина дітей), знали більше. Пам'ятаю, був концерт до 60-річчя Назарія Яремчука. Повний зал дітей. Ведуча запитує, хто такий Яремчук. Три руки у залі. «Він був поетом» [28 ; 34].

Кредом композитора, яке він, за словами близьких, любив повторювати було: «Треба співати не чуже, а своє рідне, українське» [43].

Історикиня Світлана Герегова стверджує: «Левко Дутківський – це місточок з європейської західної культури – через кавери – до «Смерічки», яка розвивала національну культуру, національну пісню. «Смерічка» внесла ковток свіжого повітря, який сподобався дуже багатьом, навіть тим, хто хотів їх критикувати, але не зміг» [41]. «Наша незалежність в 1991 році не створена просто так. Вона створена на підґрунті оцих національних ідей, які зростила нам і “Смерічка” у том числі» [41].

РОЗДІЛ 2

ПІСЕННІ КОМПОЗИЦІЇ ЛЕВКА ДУТКІВСЬКОГО

2.1. «Сніжинки падають», Бажання», «У Карпатах ходить осінь», «Незрівнянний світ краси», «Ти прийди в синю ніч» (сл. А. Фартушняка)

«Сніжинки падають» – це дебютна пісня «Смерічки» та Левка Дутківського як автора музики. Вона була написана до Нового 1966-1967 року на слова Анатолія Фартушняка. Пісня була створена для новорічного вечора і писалася саме з такою метою. Тим не менше вона мала колосальний успіх і зрештою дала назву ВІА «Смерічка» (за згадуванням в тексті смерічки як буковинської ялинки, про що розповідав сам Л. Дутківський) [49].

Пісня складається з заспіву і приспіву. Три заспіви розповідають про святковий характер новорічної ночі. Легкий, невагомий образ ніжних, пухнастих, грайливих сніжинок є ключовим у цій пісні. Сніжинку несе вітер на руках, сніжинки розцвітають, мов квіти. Разом з тим, саме приспів надає цій пісні етнографічної конкретності, бо саме там згадуюся осяйні смерічки і Карпати вдалині [17].

Мелодія пісні – рухлива, має пісенно-танцювальний характер. В ній використовуються такі засоби розвитку як повторність, варіантна повторність, секвенціювання. Інтонаційно мелодія пісні виростає з мелодико-ритмічних зворотів радянської масової пісні періоду 1950-1960-х років [63 ; 64]. Вона змальовує безтурботний образ. Вона нескладна в ритмічному і мелодичному плані, легко запам'ятовується, є доступною для сприйняття широким слухачем. Мелодія пісні «Сніжинки падають», як і її слова – немов створені спеціально для широкої слухацької аудиторії. Всі моменти сприйняття тут добре враховані [11].

Пісня розпочинається енергійними, ритмічно підкресленими акордами електрогітар, що виконують роль підготовки вступу соліста. Це невеличкий вступ, який уводить у енергійну, життєрадісну атмосферу пісні [62].

Тема заспіву має розповідний характер, вона витримана в мінорі, в ній використано питально-відповідну будову строфи, що помітно у співвідношенні – мелодичному і гармонічному двох речень, перше з яких сприймається як запитання, а друге – як відповідь [17].

Приспів виконує жіночий ансамбль, який складає тембровий контраст по відношенню до тенора соло (Василь Зінкевич). Приспів написаний в мажорі, тобто важливим засобом для створення художнього образу виступає ладовий контраст. Приспів вступає після заспіву без перерви, тому створюється враження, що приспів немов накладається на заспів, є його прямим продовженням, тобто жіночий ансамбль вступає настільки плавно. У жіночому ансамблі використано терцієве двоголосся, характерне для українського романсу, канту, що підкреслює національний характер пісенного образу. В другій половині приспіву голос соліста («І смерічки осяйні», В. Зінкевич тут співає з характерними звабливими «в'їздами») чергується з бек-вокалом (вокалізом) жіночого ансамблю, що вносить свіжість і неповторний аромат у тембровий розвиток пісні, а в останніх фразах приспіву соліст і жіночий ансамбль (вокаліз) співають разом, створюючи доречне узагальнення всього попереднього темброво-динамічного розвитку пісні. Використання вокалізу жіночого ансамблю відбувається, як немов перехоплення жіночим ансамблем функції інструментального супроводу (без слів), таким чином, розширюється функція жіночого ансамблю [17].

Перехід до другого куплету відбувається через кілька акордів гітар, які вже звучали у вступі, а тепер виконують роль програшу-зв'язки, до третього — через більш розгорнену інструментальну зв'язку, з рисами імпровізації, збільшеною роллю клавішних [55].

На окрему увагу заслуговує згадка про акомпануючі інструменти ансамблю, де до електрогітар долучаються труби, окремими звуками, вже з самого початку, чим урізноманітнюється темброве забарвлення звучання, а також – ударні [17].

Пісня «Бажання» також належить до перших композицій Л. Дутківського. Цей твір музикант написав у 1967 р. та присвятив її своїй майбутній дружині Аллі, професійній художниці-модельєру, авторці перших сценічних, зроблених в стилі етно, костюмів «Смерічки») [10].

Пісня стала одним з перших звукозаписів ВІА (звукорежисер В. Стріхович). Соло виконував соліст «Смерічки» Володимир Матвієвський. Пісня одразу стала популярною і її часто виконували по радіо і телебаченню [10].

На початку 1968 р. Пісня «Бажання» прозвучала у телепередачі «Камертон доброго настрою». Тоді ж прийшов на телестудію Володимир Івасюк, щоб попросити пісню «Бажання», власне дозволу для себе її виконувати. З того часу В. Івасюк часто виконував пісню «Бажання», інколи називаючи її «Заблудилися вітри». Невдовзі В. Івасюк приніс Л. Дутківському власну пісню, створену у стилі «Смерічки» – «Я піду в далекі гори» [10].

Пісня «Бажання», як і попередня, написана на слова Анатолія Фартушняка. Проте, на відміну від попередньої, це глибоко лірична пісня [57].

Вона має сумовитий характер, виконується у повільному темпі, тут переважно панує мінорний лад.

Поетичний текст пісні змальовує юне кохання, показане на фоні поетичних картин природи («жоржини білий цвіт», «зореліт», «заблудилися вітри», «світанки ясні», «стрункі берези», «райдуги небес»), що є типово романтичним прийомом. Головний герой (романтичний блукач) шукає свою кохану – у «горінні бажань», «далях незнаних», несучи в своєму серці спогад про її голос, погляд, губи, поцілунки, та мріючи про той момент, коли «два зійдуться береги в нашій серці назавжди» [10].

Пісня має заспів і приспів. Соліст вступає відразу (без інструментального вступу). Йому акомпанує прозорий супровід гітарних переборів. Прозорість фактури, мелодійність теми створюють дуже щирий,

елегійний образ, що нагадує сповідь. Друге речення заспіву містить перехід в мажор, підйом мелодії у більш високу теситуру, таким чином відбувається висвітлення настрою, перехід художнього образу у більш світлі і теплі емоційні тони. Також поступово до арпеджіо гітари додаються акордовий супровід, синкопована ритміка ударних, мотиви труб, саксофонів, що додають образу різноманітності, роблять його більш оригінальним, темброво багатшим і колоритнішим [10].

Приспів починається з мелодичної вершини, яка з'явилася як результат інтенсивного мелодичного розвитку заспіву. Створюється враження виходу на гірське плато, на якому далеко видно, дихається вільно і легко. Так вільно, широко, розлого ллється мелодія приспіву, немов нічим не обмежуваний політ птаха. Широкий лет мелодії і голосу соліста відповідно урізноманітнюється синкопованою ритмікою інструментального ансамблю, що в даному випадку виступає противагою (своєрідним контрапунктом) основній мелодії – її пісенній генезі [10].

Пісня **«У Карпатах ходить осінь»** також написана Л. Дутківським на слова Анатолія Фартушняка. Вона була створена на початку 1970-х років і вперше виконана Василем Зінькевичем та ВІА «Смерічка» [12]. Ця пісня розповідає про кохання, але разом з тим вона має яскравий етнічний колорит, починаючи від назви, де йдеться про Карпати, до згадки про трембіти, полонини, Синьогори, Черемошу, пляя (стежки в горах), буковинської приспівки «дана-дана-гей-гей» [18].

Василь Зінькевич записав цю пісню в супроводі інструментального гурту та бек-вокалу жіночого ансамблю. Ним і починається пісня «Дана-дана-гей-гей-гей» (співає соліст у супроводі жіночого вокального ансамблю та інструментального ансамблю). Після цієї завзятої фрази невеличка інструментальна зв'язка вводить в заспів [18].

Заспів має розповідний, імпровізаційний характер. Він нагадує повільні коломийки (коломийки до співу). В інструментальному ансамблі використано тембр цимбалів, з їхніми характерними прийомами гри, зокрема,

тремоло. Але цей настрій витримано лише перші два рядки, далі темп суттєво пришвидшується, вступає жіночий ансамбль, пісня набуває рис танцювальності. Ритмічні звороти стають гострими, акцентованими, використовуються фанфари труб в супроводі. Заспів завершується рядками «дана-дана-гей-гей-гей». Інструментальний перехід з'єднує цю строфу з наступною [18].

Композиція має будову: два заспіви та три приспіви (після другого заспіву приспів повторюється двічі). В цілому пісня має риси стилів диско та фанк, для яких властиві ритмічність, використання синкоп, ритмічних акцентів, багатократне повторення коротких мелодико-ритмічних зворотів [18].

Пісня **«Незрівнянний світ краси»** була написана на слова Анатолія Фартушняка. Вона присвячена Карпатам, Черемошу, рідному гуцульському краю. Ця пісня у виконанні Назарія Яремчука прозвучала у фільмах «Червона рута» (1971) та «Співає “Смерічка”» (1975) [48].

Пісня розпочинається вступом життєрадісного характеру, в якому на фоні акомпанементу гітар, фанфарних реплік труб та імпровізацій ударних звучать вокалізи жіночого ансамблю. У заспіві партія соліста звучить на фоні розкішної імпровізації клавішних та дуже доречних реплік-контрапунктів жіночого ансамблю. Партія соліста має розповідний характер, водночас вона сповнена радісних, захопливих емоцій, пов'язаних з тонким відчуттям краси рідного краю, з почуттям любові до Батьківщини. Інструментальний супровід цієї пісні виписаний дуже майстерно. Практично кожна з інструментальних партій є самостійною, відтак інструментальна партитура представляє собою дуже гармонійне і довершене злиття різних мелодичних ліній [48].

Заспів без перерви переходить у припів («А сонце кругом»), який сприймається як подальший розвиток заспіву, опанування нових мелодичних вершин, підйом на новий щабель розвитку художнього образу. Інструментальна зв'язка після приспіву відзначена яскравим соло труб, цікавою імпровізацією жіночого ансамблю, оригінальною партією ударних,

що дуже майстерно з'єднані в єдине ціле, роблячи багатим і неповторно виразним художній образ пісні [48].

Друге повторення приспіву вкінці пісні звучить на тон вище, таким чином ще більше утворюючи життєрадісний, світлосяйний образ твору [48].

Пісня «Незрівнянний світ краси» більше, ніж інші, наповнена джазовими імпровізаціями, які притаманні кожній з партій оркестру. Вибагливий імпровізаційний ритм, пунктирний і синкопований, багатий оркестровий склад, в якому присутні клавішні, гітари, мідні духові, ударні, збалансоване звучання усієї вокально-інструментальної партитури свідчать про високий рівень майстерності Л. Дутківського як автора і аранжувальника, його тонке чуття стилю і художньої доречності [48].

Пісня «**Ти прийди в синю ніч**» написана в 1970 році на слова Анатолія Фартушняка. Її першовиконавцем став Василь Зінькевич та ВІА «Смерічка». Це пісня про поетичне кохання. Вона складається із трьох заспівів, в кожному з яких герой звертається до коханої з проханням прийти і принести йому (зорі, щирий погляд очей, світанки прозорі, теплі весни, літо, бажання, поцілунки, щастя, веселку в душі, незрівняну любов), та короткого приспіву-заклику (Принеси, принеси, в синю ніч, принеси!) [58].

Інструментальний вступ побудовано на коротких акордах бас-гітар і мелодичній імпровізації гітари-соло і клавішних, що кілька разів співставляються як питання і відповідь [61].

Заспів має риси ніжної, тихого, лагідного звертання. Голос соліста звучить майже без супроводу, настільки скромним є акомпанемент клавішних. Це підкреслює щирість і сокровенний характер його звертання. Мелодія має мовні інтонації. Вона щоразу більше підіймається уверх, завдяки чому прохання героя стають все більш щемними і зворушливими. Лише в кінці заспіву («Теплі весни») до акомпанементу клавішних підключаються бас-гітари з ритмізованими зворотами (бас – акорд), які

організують ритмічно до того часу дуже вільний, нічим не обмежуваний і не структурований мелодичний плин [58].

Приспів є логічним продовження заспіву, між ними немає контрасту, він починається і закінчується непомітно [58].

Другий заспів вже починає звучати на знайомому, здобутому в попередньому заспіві типу акомпонементу (клавішні + бас-гітари з акомпанементом: бас-акорд). За принципом першого заспіву, в другому на останньому рядку («Поцілунки мені») до соліста приєднується жіночий бек-вокал, звучання якого продовжується і в наступному приспіві, немо уосолюючи голос коханої – чарівної Аеліти [58].

Третій заспів починається проказуванням тексту солістом на фоні жіночого бек-вокалу, що ще більше посилює інтимну атмосферу художнього образу, власне вокал з'являється у третьому рядку («Для квітучого серця»), підсилений багатократним акордовим скандуванням гітари. Соліст продовжує співати у супроводі акомпонементу клавішних, гітар та жіночого бек-вокалу [58].

Після цього жіночий ансамбль вперше співає зі словами, озвучуючи любовний заклик «Незрівнянну любов ти мені принеси!» А далі — соліст і ансамбль співають приспів разом, завершуючи пісню танучою (стихаючою поступово) високою мелодичною вершиною. Так створюється образ прекрасної далекої мрії [58].

2.2. «Горянка», «Зачаруй», «День до сонця», «Якщо мине любов» (сл. М. Леонтьюка, С. Борисенка, О. Вратарьова, В. Григорака)

Пісня «Горянка» написана Л. Дутківським на слова Миколи Леонтьюка та Сергія Борисенка. Її вперше виконали Василь Зінкевич та Назарій Яремчук разом з вокально-інструментальним ансамблем «Смерічка» в середині 1970-х років. Вона має два заспіви і приспів, який повторюється двічі. Така композиція традиційно використовується у піснях Л. Дутківського. Згідно

сюжету в пісні йдеться про кохання, яке змальовано на фоні яскраво етнографічних пейзажів – грабів, василькових плаїв, вітру, зворів (долин в гірських ущелинах), дарабів (дерев'яних річкових плотів), Черемоша, Карпат. Так пісня про кохання набуває яскравого національного та етнографічного (власне буковинського) забарвлення [20].

Вступ розпочинають гітари в низькому регістрі, разом з ударними. Він має таємничий, інтригуючий характер, з використанням мелодичної збільшеної секунди, яка надає художньому образу орієнтального (східного) характеру [21].

Заспів втілює життєрадісний образ. Він написаний в мажорі, в рухливому темпі, тема – акцентовано ритмічна, з синкопами, однак з виразною мелодичною лінією одночасно. Третє («Де срібляться рідні звори») і четверте речення заспіву мелодико-ритмічно майже точно повторюють перше і друге, так, завдяки використанню прийомів повторності, пісня набуває танцювальних ознак [20].

Приспів починається одразу ж після заспіву, без інструментальної зв'язки. Він – динамічний, з *crescendo*, з підйомом мелодії вгору («Поміж буки, поміж граби»), з використанням мелодико-гармонічних секвенцій. У приспіві вступає жіночий ансамбль з приспівкою «Ой дана-дана, гей» (спочатку співає разом з солістами, потім – окремо), який забезпечує його життєрадісний характер, розширює музичну форму (в тому числі за рахунок заповільнення темпу), забезпечує можливість імпровізації – вокальної та інструментальної [20].

Інструментальний супровід пісні зроблений майстерно. В ньому велике місце відведено імпровізаціям електрогітар – соло-гітар та бас-гітар, а також активній ритміці ударних. У приспіві вступають труби, які додають колоритності звучанню. В другому заспіві труби проводять самостійні мелодичні контрапункти до мелодії солістів, імпровізують на рівні з гітарами [20].

До знакових пісень Левка Дутківського належить пісня «**Зачаруй**», написана на слова Олександра Вратарьова [33]. Її першим заспівав Назарій Яремчук, але після нього переспівали Ірина Зінковська, Алла Горинь, Людмила Артеменко. Це яскрава танцювальна пісня про кохання. В ній є три приспиви (приспівом починається і закінчується пісня) і два заспиви. Приспів звучить як любовний заклик:

Зачаруй, поклич пісні до мого серця

Зачаруй і долю дай неначе цвіт

Зачаруй, і прийде радості хвилинка

Одна єдина, одна єдина, велика, мов життя.

Куплети мають розповідний характер, але в них також йдеться про кохання всього життя, про долю, про те, що душа співає, і що єдина музика для двох.

Пісня розпочинається невеличким інструментальним вступом, в якому велику роль відіграють ударні і активна ритміка, завдяки чому створюється життєрадісний рухливий образ. Соліст (Назарій Яремчук) вступає з високої вершини – кульмінації, адже спів починається з приспіву, який одразу фіксує високий емоційний тонус твору [47].

Мелодія – яскрава, пісенного складу звучить у характерному оригінальному солодкуватому тембрі голосу Назарія Яремчука. Спів соліста супроводжується бек-вокалом жіночої групи та супроводом інструментального ансамблю у складі електрогітар, клавішних та ударної установки [56].

Мелодія розвивається секвентно, вона є типово вокальною: зручною, комфортною для співу. Цікаво, що вже з першого приспіву на складах «і долю дай неначе цвіт» Назарій використовує специфічне висхідне глісандо (під'їзд уверх), яке звучить дуже ефектно, немов «розмикає» фразу. В сукупності з оригінальним тембром голосу Назарія Яремчука цей «під'їзд» стає важливим елементом художнього образу твору і його інтерпретації. Він

одразу запам'ятовується слухачу, своєю незвичністю, нетиповістю і тому стає немов емблемою пісні [33].

Разом з тим, незважаючи на яскраву мелодійність і пісенну природу цієї композиції, важливе значення, у приспіві особливо, має енергійна ритміка, яка надає пісні танцювального характеру, а художньому образу – молодечого завзяття і відчуття щастя [44].

У заспіві, як і у приспіві використовується мелодико-гармонічні секвенції як засіб розвитку художнього образу, однак разом з тим, мелодія спускається у нижчий регістр та набуває розповідного характеру. Соліст співає на фоні інструментального супроводу, досить ритмічного завдяки ударним і ритмічним зворотам електрогітар. Однак жіночий ансамбль тут не використовується, що створює певний тембровий контраст між заспівом і приспівом. Також у заспіві використано прийом ладового контрасту, адже тут, на відміну від приспіву, де цілком і повністю панує мажор, у заспіві з'являється мінор. Таким чином зміна ладової барви також виступає значним чинником збагачення художнього образу пісні [33].

Пісня «**День до сонця**», як і пісня «Зачаруй», написана Л. Дутківським на слова Олександра Вратарьова. Це весела життєрадісна пісня про кохання, рухлива, танцювальна, з виразним ритмічним малюнком. Вона розпочинається рухливим вступом, де провідну функцію виконують бас-гітари та ударні. Вступ малює образ життєрадісної юності [24]. Початок заспіву («Ти поглянь, як день ясніє») готує вступ гітари-соло з невеликими, але яскравими мелодичними репліками. Ключову роль у вокальній темі відіграє інтервал висхідної чистої кварта, який створює враження молодечого завзяття. Головним засобом розвитку в заспіві є повторність і варіантна повторність, що підкріплюється танцювальним складом тематизму. Приспів («День до сонця») втілює окрилений, піднесений образ. Він – більш мелодичний і розспівний порівняно із заспівом. Тут використовуються мелодико-гармонічні секвенції як засіб розвитку тематизму, контраст мажору і мінору. При переході до друх строфи звучить інструментальна зв'язка, в

якій велику роль відіграє ритмічна основа бас-гітари та імпровізаційні звороти соло-гітари у високому регістрі. Композиція пісні представляє собою два заспіви та три приспіви, оскільки вдруге приспіві повторений двічі. Обрамлена пісня невеличким інструментальним вступом і завершенням. Сама пісня сприймається як яскравий приклад стилю диско, характерний для ранньої творчості Л. Дутківського та ВІА «Смерічка» [46].

Яскравим прикладом творчості Л. Дутківського є пісня **«Якщо мине любов»**, написана ним у співпраці з автором слів Володимиром Григораком. Пісня існує у двох версіях (досить різних і в текстовому і в музичному плані). Перша версія була заспівана Назарієм Яремчуком на початку 1970-х років, і була одним з перших його записів. Друга версія була створена для платівки-мінйону (синглу) у 1976-1977 роках. Це пісня, в якій оспівана поезія кохання. У вірші вжито романтичні образи (зоря, весноцвіт), порівняння (білий день, немов без пари лебідь), метафори (плаче день, серце снить) та інші. Перша музична версія – більш рухлива і ритмічна, друга – більш повільна, лірична, імпровізаційна [50].

Пісня складається з трьох куплетів, в ній немає приспіву.

Перша версія пісні розпочинається енергійним вступом, в якому звучать гостро ритмічні, синкоповані звороти електрогітар та барабанів, що доповнюються бек-вокалом жіночого ансамблю, а також – фанфарами труб. Строфу співає соліст – лірично, але водночас грайливо і елегантно. Голос соліста доповнюють як другий голос – репліки саксофона та труб. Також важливу роль відіграють клавішні, що підкреслюють гармонічні функції теми, а також – імітують звучання органу у високому регістрі. Музична тема відзначена співставленням мажору і мінору, тому колорит пісні наповнений немов світлотінями: то ясними, то сутінковими. Увесь куплет співає соліст (Назарій Яремчук) [39]. Лише наприкінці, у завершенні фрази, його голос підхоплюється бек-вокалом жіночого ансамблю та імпровізацією інструментального ансамблю. Зв'язка між куплетами дуже тісно з'єднує їх, не даючи виникнути відчуттю членованої форми, посилюючи цілісність

композиції. Завдяки цьому пісня звучить немов на одному диханні, без будь-яких зупинок і перерв, витримана в єдиному темпі, єдиній ритмічній пульсації. В завершенні пісні (інструментальній коді) труба у супроводі інших інструментів ансамблю виграє знамениту барокову золоту секвенцію (бас рухається по квартах), що стає дуже міцним музичним і смисловим підсумуванням всієї композиції, яка закінчується мажорною тонікою (тонікою з пікардійською терцією) [50].

Друга версія твору – повільніша, відтак звучить довше, більш ніж на хвилину. Вона розпочинається повільним, імпровізованим, ліричним інструментальним вступом. В цій версії немає жіночого бек-вокалу, провідна роль належить клавішам, але також використовується тембри інструментів струнного квартету, при переході до другого куплету вступають електрогітари та барабани. Їхнє звучання відзначене оригінальністю імпровізаційного викладу. Другий і третій куплети мають новий поетичний текст – більш оптимістичний, про те, що «живе любов», що кілька разів повторюється у завершенні пісні на фоні оригінальної імпровізації ударних [50 ; 19]. Порівняння двох версій пісні приводить до висновку, що перша версія ближча до рок-н-ролу, а друга – до джазу.

2.3. «Якщо любиш – кохай», «Краю мій, край», «Зоряна ніч», «Я побачив гори» (сл. М. Ткача, О. Вратарьова, З. Бичкової)

Пісня «**Якщо любиш – кохай**» написана на початку 1980-х років. Вона неодноразово виконувалася різними виконавцями – Вадимом Гаркавим та ВІА «Світязь» [14], Олександром Серовим і ВІА «Жива вода», Іво Бобулом та ВІА «Жива вода» [16] та іншими.

Пісня була написана Левком Дутківським на вірші Михайла Ткача. Вона сповнена життєрадісного почуття, що ллється через край і змальоване на фоні чарівних картин природи (розлились по горах води / зашуміли буйні

броди / затопила переходи течія). Природа співзвучна нестримності вияву безкрайнього почуття. Вся пісня проходить, немов на одному диханні [14].

Композиція розпочинається інструментальним вступом – імпровізаційною фразою ударних та активними ритмами бас-гітари, на фоні яких звучать ніжні мелодичні мотиви клавішних. Початковий фрагмент вступу повторюється двічі, таким чином створюється цілком достатній час для підготовки вступу соліста. Власне в заспіві принцип повторення також використано, оскільки друге речення («Мов закоханий нівроку») мелодично і гармонічно майже точно повторює перше. Така увага до повторності як принципу розвитку зумовлена створенням життєрадісного танцювального образу. Емоція не розвивається, а постійно підтверджується, тож повторність, таким чином, виявляється найбільш виправданим прийомом. Теж стосується і приспіву, де повторюються перша і друга фрази, а далі третя і четверта, причому обидві останні є ледь-ледь видозміненим варіантом першої. Разом з тим, відмінність приспіву від заспіву полягає у піднесеному, спрямованому уверх мелодичному розвитку. Він не є розлогим, але постійно спрямованим уверх – до мелодичної вершини, якою і завершується приспів, немов промінь, що розрізає темряву [14].

Інструментальний програш має мелодичний характер, однак в ньому так само важливою є повторність. На ньому ж побудовано завершення пісні з вокалізованими зворотами «на-на-на» та оригінальним контрапунктом у бас-гітари [14].

Пісня **«Краю мій, край»** написана на слова Олександра Вратарьова у 1980-х роках. Її першовиконавцем був Іво Бобул з ВІА «Жива вода» [15].

Пісня розпочинається приспівом – з кульмінаційної вершини («Краю мій»). З нього, мов з джерела, виростає вся композиція. Яскрава, захоплива мелодія, сповнена великої душевної енергії і натхнення, звучить на фоні багатого інструментального супроводу – клавішних, електрогітар та ударних. Супровід написаний дуже збалансовано, оскільки в ньому присутня і енергійна акцентна ритміка (ударні), і мелодійні звороти (клавішні) [15].

Заспів – простіший, розповідного складу партія соліста («Черемош білий») звучить в ньому на фоні активного супроводу ударних. Разом з тим, заспів не є доміантним, не є визначальним. При цьому він порівняно короткий (чотири рядки проти вісьмох рядків приспіву). Мелодично – він менш яскравий, ніж приспів, і виконує допоміжну функцію у створенні художнього образу твору [15].

Пісня «**Зоряна ніч**», як «Краю мій, край», написана в середині 1980-х. Автором тексту є Михайло Ткач. Пісню вперше виконав Іво Бобул з ВІА «Жива вода». Пісня має життєрадісний, танцювальний характер. Вона розпочинається ритмічним інструментальним вступом, де використовуються мелодико-ритмічні секвенції, співставлення мажору і мінору в процесі секвенціювання мотиву («Зоряна ніч кинув клич по горах»). Тут застосована секвенція з кроком басу по квартах (за алгоритмом D – T), по тональностях першого ступеню спорідненості, яка ще з часів бароко отримала назву «золотої секвенції» і вже в ХХ столітті стала певним кліше – добре впізнаваним, а тому улюбленим широкою публікою [15].

Мелодія приспіву («Стань понад журбою») має широке дихання. Після заспіву вона сприймається як вихід на широке гірське плато, де дихається вільно, а голос лунає далеко. В приспіві також використано принцип мелодико-гармонічного секвенціювання. З перших звуків помітно, що автор шукав, як створити мелодію, яку було би не тільки зручно виконувати співакові, але і легко запам'ятовувати широкій пісенній аудиторії. В третьому («Глянь як сипле чари») і четвертому рядках приспіву використано дублювання партії соліста в терцію, таке улюблене у широкої публіки і притаманне українській пісенній традиції різних епох і різних жанрів [15].

Запис цієї пісні 1983 року (фірма «Мелодія») зроблено в супроводі симфонічного оркестру, де значну роль відіграють струнні інструменти, з пріоритетом мелодійного, соковитого, теплого тембру [15].

Пісня «**Я побачив гори**» написана на слова З. Бичкової і створена в першій половині 1980-х. Вона вперше була заспівана Іво Бобулом та ВІА

«Жива вода». Це енергійна пісня, жвава, весела, з яскравим ритмічним малюнком. В ній розповідається про кохання і про весілля. Як заспів, так і приспів витримані в одному ритмі та в одному темпі – змінюється мелодія (у приспіві вона переноситься у верхній регіст). Таким чином, пісня побудована на співставленні середнього і високого регістру. В інструментальному програші на фоні ритмічних зворотів електрогітар звучить ніжне сопілкове награвання [15].

2.4. Рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну», слова і музика Левка Дутківського

Рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну» є «лебединою піснею» Л. Дутківського. Він написав слова і музику цього твору. У 1997 р. за цю композицію був удостоєний Гран-прі Президента України.

Ця композиція була написана Л.Дутківським 28 серпня 1990 року. Вперше цей твір прозвучав у 1996 році на Першому фестивалі естрадної пісні ім. Н. Яремчука у виконанні А. Лорак, І. Бобула, О. Тищенко, О. Береста [22 ; 23]. В 1997 р. твір прозвучав на фестивалі «Пісенний вернісаж-97», де Л. Дутківський й отримав Гран-прі Президента України у номінації «Кращий композитор року». Твір О. Берест у супроводі фольк-рок групи Чернівецької філармонії (Г. Гришук, В. Данилюк, Л. Корінець; бек-вокал: О. Березюк, О. Пекун, С. Кравченко, В. Савченко) – лауреати фестивалю ім. Н. Яремчука [37].

У 2012 році твір виконувався в супроводі симфонічного оркестру під диригуванням заслуженого артиста України Йосипа Созанського, за участі заслуженого Буковинського ансамблю пісні і танцю, камерного хору «Чернівці», дитячого хору Чернівецької музичної школи №1, солістів – заслуженого артиста України Леоніда Корінця та артистів камерного хору «Чернівці» [70].

Пісня має величний, молитовний характер. Вона написана в стилі урочистих гімнів. Назва кантата тут носить не стільки жанровий сенс, скільки розкриває масштабність і патріотичність, високу духовну наповненість образного змісту твору.

Композиція розпочинається натхненним, повнозвучним вступом симфонічного оркестру (аналізуємо запис 2012 року). Вступ звучить завзято, урочисто, піднесено, створюючи святковий, але водночас дуже поважний настрій. Можна сказати, що цей твір Л. Дутківського – один з найбільш ідеальних варіантів фінальної пісні концерту, присвяченого українській тематиці, настільки грамотно, сценічно та інтонаційно вивірено він зроблений [70].

Вступ симфонічного оркестру є мелодійним, пісенним за своєю інтонаційною генезою, але він звучить не спрощено, а цілком наповнено і фактурно багато, збалансовано щодо співвідношення різних оркестрових груп.

Під час звучання вступу на сцену виходять чотири солісти (тенори, у класичних костюмах, з метеликами). Вони розпочинають виконання цієї композиції. «Є в нас Вітчизна, є Україна» починається пісня з ключових слів, що одразу повідомляють слухачу те головне, про що йтиметься у творі. Солісти співають по-черзі відкритим естрадним звуком, солодким, але водночас дзвінким і лунким. Так одразу створюється враження, що це сучасна пісня, напівакадемічна, напівестрадна [70].

Вже у третій фразі (а це приспів) солістів підхоплює камерний мішаний хор («Славу Ісусу ми заспіваєм, бо благодать нам шле із небес»), який знаходиться по обидва боки сцени. Так застосовується тембро-фактурне *crescendo*. Далі знову вступає соліст-тенор з текстом «Є в нас Вітчизна, є Україна» і продовжується розповідний розвиток композиції, однак так само в урочистому, молитовно-гімнічному характері.

Тим часом на сцену виходить жінка-солістка (мецо-сопрано) у супроводі дитячого хору. Вона перебирає репліку від тенорів «Є дух народу, пісня

щира, рідна мова є, його душа». В цей час на задній план сцени (за симфонічним оркестром виходить хор Буковинського ансамблю пісні і танцю. Так сцена поступово все більше і більше заповнюється артистами, що сценічно дуже виправдано і гарно виглядає [70].

Дитячий хор в цей час переходить з середини сцени на авансцену, стаючи поряд із солістами-тенорами. Все це відбувається під час звучання другого приспіву («Славу Ісусу»). Після цього власне починає звучати сама молитва до Діви Марії. Співають її діти разом з дорослими (всі хори), але діти знаходяться на першому плані. І це звучить неймовірно зворушливо і гарно. Тут знову ж таки потужно використано прийом тембрового контрасту і водночас фактурно-тембрового *crescendo*, дуже вдало і доречно.

Дитячий хор співає молитву щемно, надаючи свіжості, легкості, довірливості звучанню в цілому. Сама тема – абсолютно звичайна, без ждолних ефектів, проста і невибаглива, саме така, якою і має бути молитва. Але в цьому – і потужність її впливу, і міра контрасту, на фоні ефектних попередніх соло. Хори співають одноголосно, але контрапункт, немов другий голос до мелодії молитви, проводять скрипки в оркестрі [70].

Після цього першого порогу відбувається тональний підйом на велику секунду вверх, надаючи звучанню більшої напруги. Вступає четвертий соліст-тенор – Леонід Корінець («І на моїй на рідній Батьківщині вже сонцем квітне спалена земля»). Він співає енергійно, яскраво, напружено, естрадним тембром, з елементами вокальної імпровізації. Його проведення теми сприймається як більш напружене і драматичне в тому числі і завдяки тональному підйому і завдяки особливостям звучання його яскравого високого тембру [70].

Наступний приспів співають всі дорослі хори у супроводі оркестру. (До того часу вся публіка в залі вже піднялася з крісел і слухає пісню молитву стоячи). Після цього до них приєднуються діти з молитвою «Діва Марія» (Всі співають разом).

Далі Леонід Корінець декламує текст «І послав Господь учнів своїх хрестити народи духом і водою, і князь Володимир охрестив Державу свою» (тут починають звучати дзвони). Далі мецо-сопрано співає вокаліз у високому регістрі, виділяючись над звучанням оркестру, вокаліз дуже плавно переходить у молитву дітей «Діва Марія» (діти два рядки співають самі, без інших хорів), але в супроводі оркестру. Однак невдовзі до них підключаються інші хори. Це вже остаточний фінал, в оркестрі звучать фанфари труб, урочисто і торжествуюче. Завершується пісня святковим передзвоном [70].

«Діва Марія» Л. Дутківського є яскравим прикладом патріотичного, українського, дуже майстерно зробленого в усіх відношеннях фінального номеру концерту. Вона засвідчує високу майстерність Л. Дутківського як автора тексту, музики і режисера-постановника.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки.

Творча біографія Левка Дутківського (його справжнє прізвище – Дутковський), який народився у 1843 році, а пішов з життя у 2023 році, на даному етапі не є докладно вивченою. Тож в цьому плані нами зроблено перші кроки, зокрема, зібрано та систематизовано відомості з відкритих джерел щодо його сім'ї та родини, років навчання та різних періодів творчої діяльності, пов'язаної, передусім, з легендарним ансамблем «Смерічка».

Наразі відомо, що Л. Дутківський є вихідцем з простої селянської сім'ї. Він народився на Гуцульщині, а все своє творче життя провів на Буковині, що зумовило палке сповідування ним національних цінностей, його любов та пошану до українського фольклору та яскраво національний характер усієї його творчої діяльності.

Л. Дутківський був щедро наділений талантами і мав відмінну інтуїцію як музикант, автор пісень, режисер-постановник. Слухаючи західну музику – рок-н-рол, біг-біт та інші стилі, популярні у вільному світі у 1960-1970-ті роки, він черпав в них натхнення до витворення української естрадної пісні.

Саме завдяки його невичерпній творчій енергії та любові до української пісні йому вдалося створити в провінційному буковинському містечку Вижниці в середині 1960-х знамениту «Смерічку» – український аналог заборонених тоді в СРСР гуртів «Beatles», «Rolling Stones» та інших, який тісно співпрацював з Володимиром Івасюком, та в якому Левко Дутківський виховав таких видатних артистів української естради як Василь Зінкевич, Назарій Яремчук, Павло Дворський та інші. Під керівництвом Л. Дутківського «Смерічка» з піснями В. Івасюка «Червона рута», «Водограй» прославилася в усьому світі.

Левко Дутківський був багатофункціональним. Він створював пісні, активно працював з музикантами «Смерічки» як педагог – вокаліст та інструменталіст, працював над вокальною та сценічною манерою виступів

ВІА та досягнув на цьому шляху видатних успіхів. Костюми для «Смерічки» створила дружина Левка Алла Дутковська, професійний художник-модельєр. Саме для «Смерічки» Левко Дутківський створив ряд пісень, серед яких – «Сніжинки падають» (1966), «Бажання» (1967), «У Карпатах ходить осінь» (1968), «Черемоше сивий» (1969), «Скрипка без струн» (1971) та інші. Ці твори були написані в манері популярного тоді на заході рок-н-ролу, але з виразним національним обличчям.

ВІА «Смерічка» був унікальним колективом – мегапопулярним не лише в колишньому СРСР, але й у всьому світі. Ансамбль гастролював по всьому СРСР, країнах Європи, в США, Канаді, Індії. Колектив у різних складах проіснував разом майже тридцять років. Учасники переживали моменти неймовірної популярності та одночасно цькування радянською владою. Втім, «Смерічка» припинила свою діяльність не через це. Ансамбль розпався, коли внаслідок невиліковної хвороби у 1995 році помер Назарій Яремчук. Павлу Дворському запропонували очолити «Смерічку» та він не погодився.

У творчій спадщині Л. Дутківського – близько сотні пісень, які увійшли до золотого фонду української пісенної естради, і з виконанням яких пов'язано формування видатних українських естрадних співаків того періоду. Зокрема, це пісні «А матіоли цвіт», «Бажання», «Вікна», «Горянка», «День до сонця», «Єдина», «Жива вода», «Зачаруй», «Зоряна ніч», «Конвалії», «Краю мій, край», «Ми йдемо далі», «Незрівнянний світ краси» та багато інших.

Своїми піснями Л. Дутківський дав путівку у життя Назарію Яремчуку, Василю Зінкевичу, Софії Ротару, Іво Бобулу, Павлу Дворському та іншим. Ці композиції свого часу були неодноразово тиражовані на студіях «Мелодія», «Євшан», використані для озвучення телефільмів.

Спогади, сповнені вдячності та поцінування таланту Л. Дутківського залишили Назарій Яремчук, який називав його «своїм наставником та “батьком”», Володимир Івасюк, який вважав Л. Дутківського своїм «другом назавжди», Микола Мозговий, який високо цінував творчість Л. Дутківського, називаючи його «дуже дорогою для нього людиною» і

одним з провідних майстрів в сфері української естрадної пісні, та багато інших.

Одним з головних творчих принципів Левка Дутківського була любов до народної пісні. Він зазначав, що до неї «слід ставитись як до найдорожчого скарбу» й використовувати «дуже вимогливо і уважно». Кредом композитора, яке він, за словами близьких, любив повторювати було: «Треба співати не чуже, а своє рідне, українське».

Важливу роль в творчій діяльності Л. Дутківського, у формуванні стилю та образу «Смерічки» відіграли написані ним пісні. Цілий ряд таких пісень було створено Л. Дутківським на слова його сучасника поета-піснярка Анатолія Фартушняка. Це такі твори як «Сніжинки падають», «Бажання», «У Карпатах ходить осінь», «Незрівнянний світ краси», «Ти прийди в синю ніч» та інші.

Всі вони написані в куплетній формі, складаються із заспіву і приспіву, що нерідко структуровані як питання – відповідь. Мелодії цих пісень легко запам'ятовуються і нерідко є ритмічними танцювальними. Для розвитку теми Л. Дутківський використовує такі засоби розвитку як повторність, варіантна повторність, секвенціювання. Нерідко мелодія пісень має риси мелодико-ритмічних зворотів радянської масової пісні, як от пісня «Сніжинки падають», що дала назву ВІА «Смерічка», оскільки в ній ішлося про буковинські ялинки, а саме – «смерічки осяйні». Іноді – риси елегії, як в пісні «Бажання», часто – коломийки, як у пісні «У Карпатах ходить осінь». Цілий ряд пісень Л. Дутківського мають риси стилів диско та фанк, для яких властиві використання синкоп, ритмічних акцентів, багатократне повторення коротких мелодико-ритмічних зворотів.

У приспівах Л. Дутківський нерідко уводить звучання жіночого ансамблю, роль якого доповнити і увиразнити звучання соліста. Він нерідко використовує терцієве двоголосся, притаманне для української пісні-романсу, канту, ладовий контраст тощо. Іноді – застосовує проказування

тексту солістом на фоні жіночого бек-вокалу, що ще більше посилює інтимну атмосферу художнього образу, як у пісні «Ти прийди в синю ніч».

Широкий лет мелодії і голосу соліста нерідко урізноманітнюються синкопованою ритмікою інструментального ансамблю, в якому значне місце належить електрогітарам, але також клавішним, трубам, саксофонам, ударним, цимбалам. В окремих піснях, як наприклад, пісні «Незрівнянний світ краси», інструментальний супровід виписаний дуже майстерно. Практично кожна з інструментальних партій в ньому є самостійною, відтак інструментальна партитура представляє собою дуже гармонійне і довершене злиття різних мелодичних ліній. Більше того, пісня «Незрівнянний світ краси» більше, ніж інші, наповнена джазовими імпровізаціями, які притаманні кожній з партій оркестру. Вибагливий імпровізаційний ритм, пунктирний і синкопований, багатий оркестровий склад, в якому присутні клавішні, гітари, мідні духові, ударні, збалансоване звучання усієї вокально-інструментальної партитури свідчать про високий рівень майстерності Л. Дутківського як автора і аранжувальника, його тонке чуття стилю і художньої доречності.

Більшість пісень Л. Дутківського розкривають тему кохання, однак вони, як правило, оспівують це почуття на фоні Карпатських краєвидів, що зображені у них більшою чи меншою мірою. Окремі, як наприклад, пісня «У Карпатах ходить осінь», буквально просякнуті яскравий етнічним та етнографічним колоритом, починаючи від назви – до співів про трембіти, полонини, Синьогори, Черемошу, плаї (стежки в горах), використання буковинської приспівки «дана-дана-гей-гей».

Крім Анатолія Фартушняка, Л. Дутківський часто звертався до текстів Миколи Леонтьюка, Сергія Борисенка, Олександра Вратарьова, Володимира Григоряка. На тексти цих поетів створенно пісні «Горянка», «Зачаруй», «День до сонця», «Якщо мине любов» та багато інших. В цих піснях Л. Дутківський також дуже часто звертається до образу Карпат. Так, наприклад, у пісні «Горянка» йдеться про кохання, яке змальовано на фоні

яскраво етнографічних пейзажів – грабів, василькових плаїв, вітру, зворів (долин в гірських ущелинах), дарабів (дерев'яних річкових плотів), Черемоша, Карпат. В ній також використовується характерна для буковинських пісень приспівка «Ой дана-дана, гей».

Інструментальний супровід пісні також зроблений майстерно. В ньому велике місце відведено імпровізаціям електрогітар – соло-гітар та бас-гітар, а також активній ритміці ударних. У приспіві вступають труби, які додають колоритності звучанню. В другому заспіві труби проводять самостійні мелодичні контрапункти до мелодії солістів, імпровізують на рівні з гітарами.

До знакових пісень Левка Дутківського належить пісня «Зачаруй», написана на слова Олександра Вратарьова. Її першим заспівав Назарій Яремчук, але після нього переспівали Ірина Зінковська, Алла Горинь, Людмила Артеменко. Це яскрава танцювальна пісня про кохання. Її мелодія – яскрава, пісенного складу звучить у соліста і супроводжується бек-вокалом жіночої групи та супроводом інструментального ансамблю у складі електрогітар, клавішних та ударної установки. Мелодія розвивається секвентно, вона є типово вокальною. Цікаво, що вже з першого приспіву на складах «і долю дай неначе цвіт» Назарій використовує специфічне висхідне глісандо (під'їзд уверх), яке звучить дуже ефектно, немов «розмикає» фразу. В сукупності з оригінальним тембром голосу Назарія Яремчука цей «під'їзд» стає важливим елементом художнього образу твору і його інтерпретації.

Разом з тим, незважаючи на яскраву мелодійність і пісенну природу цієї композиції, важливе значення, у приспіві особливо, має енергійна ритміка, яка надає пісні танцювального характеру, а художньому образу – молодечого завзяття і відчуття щастя.

Яскравим прикладом творчості Л. Дутківського є пісня «Якщо мене любов», написана ним у співпраці з автором слів Володимиром Григораком. Пісня існує у двох версіях (досить різних і в текстовому і в музичному плані). Перша версія була заспівана Назарієм Яремчуком на початку 1970-х років, і

була одним з перших його записів. Друга версія була створена для платівки-мінйону (синглу) у 1976-1977 роках. Це пісня, в якій оспівана поезія кохання. У вірші вжито романтичні образи (зоря, весноцвіт), порівняння (білий день, немов без пари лебідь), метафори (плаче день, серце снить) та інші. Перша музична версія – більш рухлива і ритмічна, друга – більш повільна, лірична, імпровізаційна.

Ряд пісень Л. Дутківського 1980-х років створено на вірші Михайла Ткача, Олександра Вратарьова та Зінаїди Бичкової. Серед таких – «Якщо любиш – кохай», «Краю мій, край», «Зоряна ніч», «Я побачив гори» та інші. Більшість цих пісень вперше були виконані Іво Бобулом та ВІА «Жива вода», але також виконувалися Вадимом Гаркавим та ВІА «Світязь», Олександром Серовим та ВІА «Жива вода» тощо. На відміну від рок-н-рольних пісень 1970-х, ці пісні більш виразно демонструють ознаки стилю диско, вони простіші мелодично, гармонічно, одноманітніші ритмічно, проте є цікавими та художньо переконливими в своєму роді.

«Лебединою піснею» Л. Дутківського як композитора стала рок-кантата «Діва Марія, храни нам Україну», яка була написана у 1990 році. Слова і музику написав сам Л. Дутківський. Це масштабна оригінальна композиція для академічних солістів, рок-співаків, мішаного й дитячого хорів та симфонічного оркестру, за яку він у 1997 році був удостоєний Гран-прі Президента України. Рок-кантата написана в стилі урочистих гімнів. Назва кантата тут носить не стільки жанровий сенс, скільки розкриває масштабність і патріотичність, високу духовну наповненість образного змісту твору. «Діва Марія» Л. Дутківського засвідчує високу майстерність Л. Дутківського як автора тексту, музики і режисера-постановника.

Творчість Л. Дутківського в українській естраді 1960-1970-х років була своєрідним ковтком свіжого повітря, містком з західної культури – в українську, через кавери – до «Смерічки», яка розвивала національну культуру і національну пісню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк-Гаврищук Є. Вижницька «консерваторія» Левка Дутковського. В кн. : *Світ пісенної краси*. Чернівці: Букрек, 2009. С. 81-98.
2. Антонюк-Гаврищук Є. І. Той шлях – легенда. В кн. : *Світ пісенної краси*. Чернівці : Букрек, 2009. С. 6-28.
3. Антонюк-Гаврищук Є. Із зорепаду натхнення. *Буковинське віче*. 2013. 5 квіт. (№14). С. 1.
4. Артеменко Л. Незрівнянний світ Левка Дутковського. *Чернівці*. 2001, 1 черв.
5. Блажко Л. Відомий композитор Левко Дутківський помер після перенесеного інфаркту і коронавірусу. *the time*. 2023. 17 трав. URL : <https://apostrophe.ua/ua/article/lime/learn/2023-05-17/izvestnyiy-kompozitor-levko-dutkovskiy-umer-posle-perenesenogo-infarkta-i-koronavirusa/52130> (дата звернення 12.09.2024).
6. Брицький П. Левко Дутківський – творець «Смерічки». *Буковинський журнал*. 2003. № 3-4. С. 252.
7. Брицький П. Левко Дутковський. *Буковинський журнал*. 2007. № 12. С. 172.
8. Будна Н. «Навчив співати Назарія, Василя, всіх “смеречан”» : Левку Дутківському присвоїли звання “Почесного громадянина Чернівців”. *Молодий буковинець*. 2014. 23 жовт. №105. Місто. С. 6.
9. В. ІВАСЮК і Л. ДУТКІВСЬКИЙ співпраця. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=og2EZU14g3o> (дата звернення 08.08.2024).
10. ВІА СМЕРІЧКА муз. Л. Дутковського "БАЖАННЯ". URL : <https://www.youtube.com/watch?v=JsV8ahSxd1U> (дата звернення 08.08.2024).

11. Виступає ансамбль «Смерічка» Левка Дутковського. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=l3zvgk4Z52I> (дата звернення 08.08.2024).
12. Вишневська І. У Карпатах знову ходить осінь. *Нова буковинська газета*. 1995, 10 лист.
13. Вишневська М. Буковинський маестро. *Буковинське віче*. 2017. №12. 6 квіт. С. 1.
14. ВІА «Світязь» – Якщо любиш – кохай. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cqmC3czBZSk> (дата звернення 08.08.2024).
15. ВІА «Жива вода» - Краю мій, край (1984 р.) | BigBitUA. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=s3PGZw8oBrQ> (дата звернення 08.08.2024).
16. ВІА «Жива вода» – Якщо любиш, кохай (1984 р.) | BigBitUA. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=7N4DoZtjf4E> (дата звернення 08.08.2024).
17. ВІА «Смерічка» – Сніжинки падають (1968 р.) | BigBitUA. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=bp54AmPIBfc> (дата звернення 08.08.2024).
18. ВІА «Смерічка» – У Карпатах ходить осінь. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y2cyp4AeyQA> (дата звернення 08.08.2024).
19. ВІА «Смерічка» – Якщо мине любов (1977 р.) | BigBitUA. URL : https://www.youtube.com/watch?v=i15FBFPAEU_s (дата звернення 08.08.2024).
20. ВІА Смерічка – Горянка (1975) Carpathian girl – Smerichka (Ukrainian rock). URL : <https://www.youtube.com/watch?v=eI5hic7EU3w> (дата звернення 08.08.2024).
21. ВІА «Смерічка» - «Горянка» (1976 р.) | BigBitUA. URL :

- <https://www.youtube.com/watch?v=ICNny1Viahg> (дата звернення 08.08.2024)
- 22.«ДІВА МАРІЯ», сл. и муз. Л Дутковського / Л Дутківського. URL :
- 23.<https://www.youtube.com/watch?v=1ErF-bGLHZ8> (дата звернення 08.08.2024).
- 24.Довгань О. «Смерічці дав голос». В кн.: Із джерел літератури і мистецтва Буковини. Чернівці: Букрек, 2008. С. 59-106.
- 25.Дутківський Л. «У наш час “Смерічка” називалася б фольк-рок групою» : засновник і керівник легендарного колективу Левко Дутківський у рік 50-річчя “Смерічки” — про перші виступи, лаври і закулісне життя ; інтерв’юер Фещук, Наталія. *Чернівці*. 2017. №27, 6 лип. С. 6-7.
- 26.Дутківський Лев Тарасович. URL : <https://musical-world.com.ua/artists/dutkovskij-lev-tarasovych/> (дата звернення 08.08.2024).
- 27.Дутковський (Дутківський) Левко : композитор, режисер, педагог, засновник вокально-інструментального ансамблю «Смерічка» : 70 років від дня народження. *Пам’ятаймо! Знаменні та пам’ятні дати Буковини в 2013 році*. Чернівці, 2013. С. 101-104.
- 28.Дутковський Л. «Я ще не все сказав». *Молодий буковинець*. 2013. 28 берез. (№36). С. 7.
- 29.Дутковський Лев Тарасович (Лев Дутківський). *Who-Is-Who.ua*. URL: <https://web.archive.org/web/20091210203803/http://who-is-who.com.ua/bookmaket/bukovina/8/97.html> (дата звернення 08.08.2024).
- 30.Дутковський Лев Тарасович. *Енциклопедія сучасної України*. URL : <https://esu.com.ua/article-19611> (дата звернення 08.08.2024).
- 31.Дутковський Лев. *Видатні діячі культури та мистецтв Буковини*. Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. Вип. 1. С. 31-33.

32. Захарчук А. «Сніжинки падають» та «Бажання» Левка Дутківського. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: збірник наукових праць. Вип. 108. 2024. С. 58-60.
33. «Зачаруй». Н. Яремчук, муз. Л. Дутковського. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=CQOPFrBJYmM> (дата звернення 08.08.2024).
34. Каташинська А. Померла легенда української естради – засновник ВІА «Смерічка» Левко Дутківський. *Коротко про. КР. UA*. 2023. 17 трав. URL : <https://kr.ua/ua/culture/a669770-pomer-ukrajinskij-kompozitor-zasnovnik-smerichki-levko-dutkivskij> (дата звернення 08.08.2024).
35. Ким був композитор Левко Дутківський, який на 81-му році життя помер у Чернівцях. *Чернівецький промінь*. 2023. 17 трав. URL : <https://promin.cv.ua/2023/05/17/kym-buv-kompozytor-levko-dutkivskiy-i-ia-kyi-na-81-mu-rotsi-zhyttia-pomer-u-chernivtsiakh.html> (дата звернення 08.08.2024).
36. Козменко М. Алея Зірок: Левко Дутківський та Павло Дворський: чому їхні імена прикрашають Театральну площу. *ace. media agency*. 2018. 26 серп. URL : <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/aleya-zirok-levko-dutkivskiy-ta-pavlo-dvorskiy-chomu-yihni-imena-prikrashayut-teatralnu-ploschu-foto-35457> (дата звернення 08.08.2024).
37. Л. Дутковський. Кантата Діва Марія. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=MwIdJ575fr0> (дата звернення 08.08.2024).
38. Левко Дутківський. URL : <http://bukovinchiki.cv.ua/wp-content/uploads/2018/01/Levko-Dutkivskiy.pdf> (дата звернення 08.08.2024).
39. Левко Дутківський. *Назарій Яремчук. Памяті Назарія Яремчука*. <https://www.roduna.org/441.html> (дата звернення 08.08.2024).

40. Левко Дутківський: «Треба співати не чуже, а своє рідне, українське». Українська хвиля з Європи. 2023. 17 трав. URL : <https://radioukreurope.com/levko-dutkivskiyi-treba-spivatyi-ne-chuzhe-a-svoie-ridne-ukrainske/> (дата звернення 08.08.2024).
41. Левко Дутковський – один із творців української естрадної музики! URL : https://www.youtube.com/watch?v=U29sl_roIqY (дата звернення 08.08.2024).
42. Левко Дутковський. *Українські пісні. Pisni.Org.Ua.* URL: <https://www.pisni.org.ua/persons/106.html> (дата звернення 08.08.2024).
43. «Легенда української естради»: помер відомий композитор і музикант Левко Дутківський. РБК – Україна. 2023. 17 трав. URL : <https://www.rbc.ua/rus/stylar/legenda-ukrayinskoyi-estradi-pomer-vidomiy-1684313926.html> (дата звернення 08.08.2024).
44. Лепша І. Зачарований піснею. *Молодий Буковинець*. 1984, 24 черв.
45. Лещенко О. Помер композитор, засновник легендарного ВІА «Смерічка» Левко Дутківський. *Факти*. 2023. 17 трав. URL: <https://fakty.ua/419900-umer-kompozitor-osnovatel-legendarnogo-via-quot-smerichka-quot-levko-dutkivskij> (дата звернення 08.08.2024).
46. Назарій Яремчук – День до сонця. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=FX16Z78Ik9s> (дата звернення 08.08.2024).
47. Назарій Яремчук – Зачаруй. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=9GvDQvTyNPw> (дата звернення 08.08.2024).
48. Назарій Яремчук – Незрівнянний світ краси (1971). URL: https://www.youtube.com/watch?v=uiUXSA_cajI (дата звернення 08.08.2024).
49. Назарій Яремчук, Василь Зінкевич та ВІА «Смерічка» – Попурі з пісень В. Івасюка та Л. Дутковського. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=THiql9xm->

[FI&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fchernivtsisport.com%2F&source_ve_path=Mjg2NjY](https://chernivtsisport.com/?FI&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fchernivtsisport.com%2F&source_ve_path=Mjg2NjY) (дата звернення 08.08.2024).

50. Назарій Яремчук. «Якщо мине любов». URL :
<https://www.roduna.org/yakscho-myne-lyubov> (дата звернення 08.08.2024).
51. Не стало легенди української естради Левка Дутківського: ким був відомий буковинець. С4. *Медіа гарячих новин*. URL :
52. Нечаєва П. Як народилася «Смерічка»? День. 2007. №12.
53. Олійник Г. «Якби заробляв мільйони, не створив би «Смерічку». Остання розмова Левка Дутківського з «МБ». *Молодий буковинець*. 2023. 16 трав. URL: <https://molbuk.ua/news/285616-yakby-zarobliav-miliony-ne-stvoryv-by-smerichku-ostannia-rozmova-levka-dutkivskogo-mb.html> (дата звернення 08.08.2024).
54. Помер засновник легендарного ВІА «Смерічка» Левко Дутківський. *Чернівці Спорт*. 2023. 17 трав. URL:
<https://chernivtsisport.com/ua/rukovodstvo1/futbol/item/10908-pomer-zasnovnyk-lehendarnoho-via-smerichka-levko-dutkivskiyi> (дата звернення 08.08.2024).
55. Рябуха Т.М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради : автореферат дис. канд. мистецтвознав. Харків, 2017. 19 с.
56. Самая Т. В. Естрадознавство — наука про естрадне мистецтво. *АРТ-платФОРМА*, 2020. Вип. 1. С. 317–335.
57. Сердюк М. Як фольк став частиною сучасної української музики і чому це небезпечно. *Українська правда*. Життя. <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/> (дата звернення 05.10.2022).
58. Смерічка – Ти Прийди В Синю Ніч. URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=2vKQXY71Jvs> (дата звернення 08.08.2024).

59. Сторінки пам'яті Володимира Івасюка. Спогади. Левко Тарасович Дутковський. URL : http://www.ivasyuk.org.ua/names.php?lang=uk&id=levko_dutkivskyj (дата звернення 08.08.2024).
60. Сьогодні у Чернівцях поховали видатного уродженця селища Кути – Лева Тарасовича Дутковського, відомого під сценічним іменем Левко Дутківський. *Presentation.* URL : <https://kuty-rada.gov.ua/novini/sogodni-u-chernivczyah-pohovaly-vydatnogo-urozhenczya-selyshha-kuty-leva-tarasovycha-dutkovskogo-vidomogo-pid-sczenichnym-imenem-levko-dutkivskyj.html> (дата звернення 08.08.2024).
61. «Ти Прийди В Синю Ніч (In The Blue Of The Night)» – Фартушняк/Дутковський (Fartushnyak/Dutkovskiy). URL : https://www.youtube.com/watch?v=Q3m_108J1so (дата звернення 08.08.2024).
62. Тормахова В.М. Характерні риси української попмузики кінця ХХ–початку ХХІ століть. URL: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/3803/1/165-172.pdf> (дата звернення: 05.10.2022).
63. Тормахова В.М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез : автореферат дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. Київ, 2007. 17 с.
64. Тринько О. Українська фолктроніка: синтез фольклору та попмузики УДК 398+784.75. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 36, том 3, 2021. С. 43–46. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-3-7> (дата звернення 05.10.2022).
65. Токарев Ю. Навіщо йому стільки пісень. *Культура і життя.* 1988, 3 січ.
66. У 80 років помер композитор та засновник ВІА “Смерічка” Левко Дутківський. *Суспільне. Чернівці.* URL :

- <https://www.youtube.com/watch?v=iqqDaVI24TY> (дата звернення 08.08.2024).
67. Учитель Івасюка та Яремчука: помер композитор та засновник ВІА «Смерічка» Левко Дутківський. *Район. Культура*. 2023. 17 трав. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/599641-uchitel-ivasyuka-ta-yaremchuka-pomer-kompozitor-ta-zasnovnik-via-smerichka-levko-dutkivskiy> (дата звернення 08.08.2024).
68. Фанк в СРСР, аншлаги в Канаді й цькування владою. Документалка про «Смерічку» – карпатських Бітлз. URL : https://www.youtube.com/watch?v=VSaWKRznh_I (дата звернення 08.08.2024).
69. Фещук Н. «Івасюк зізнався, що стиль «Смерічки» його захопив». Левко Дутківський. *Zbruc̣*. 2017. 13 лип. URL : <https://zbruc.eu/node/68378> (дата звернення 08.08.2024).
70. Чернівецька філармонія. «Діва Марія». URL : <https://www.youtube.com/watch?v=iCL2L7vv5ic> (дата звернення 08.08.2024).
71. Чміль О., Тимофійчук Х. “Зробив зірок з Яремчука та Зінкевича”. Спогади про композитора Левка Дутківського. *Суспільне. Чернівці*. 2023. 17 трав. URL: <https://suspilne.media/chernivtsi/479110-zrobiv-zirok-z-aremcuka-ta-zinkevica-spogadi-pro-kompozitora-levka-dutkivskogo/> (дата звернення 08.08.2024).
72. Янушевська А. Пісенна планета Левка Дутківського : виповнюється 70 років від дня народження творця легендарної «Смерічки». *Буковина*. 2013. 9 квіт. (№ 27). С. 3.
73. Ярема Г. «Без перебільшення, це був фанат своєї справи». Високий замок. 2023. 17 трав. URL : <https://wz.lviv.ua/ukraine/490427-bez-perebilshennia-tse-buv-fanat-svoiei-spravy> (дата звернення 08.08.2024).